

KRONIKA SPOTKAŃ BIBLISTÓW POLSKICH

Korzeni spotkań biblistów polskich należy szukać w posiedzeniach Towarzystwa Teologicznego odbywających się początkowo we Lwowie, a od 1925 roku również w innych miastach. W problematyce tych spotkań poczesne miejsce zajmowały oczywiście tematy biblijne¹.

1937 - KRAKÓW

Pierwszy we właściwym tego słowa znaczeniu Zjazd Biblistów Polskich² odbył się w Krakowie w dniach 31.3 - 1.4.1937 r. Pomysł jego zorganizowania wysunął ksiądz P. Stach, profesor Uniwersytetu Lwowskiego, w odpowiedzi na toczącą się od pewnego czasu dyskusję na temat konieczności i ewentualnego kształtu nowego (po Wujkowym) polskiego przekładu Pisma świętego. W wystosowanym przez głównego organizatora ks. J. Archutowskiego i jego współpracowników zaproszeniu czytamy: „Uważamy, że dziś przyszedł czas, aby bibliści polscy podjęli się trudu i postarali o nowy przekład Pisma św., a przy tym nie z łacińskiej Wulgaty (poprawienie jej tekstu nieprędko będzie ukończone), ale z języków oryginalnych i przede wszystkim dla użytku prywatnego i naukowego. Inne narody katolickie posiadają po kilka przekładów Pisma św.(...). Nie możemy pozostawać za nimi w tyle. Zdajemy sobie sprawę z ważności i wielkości dzieła. Wymaga ono nie tylko dobrego przygotowania fachowego (...), ale też niemało trudu i poświęcenia. Pragniemy bowiem, aby przekład przyszedł miał charakter naukowy, tj. uwzględniał wymagania krytyki biblijnej, a ponadto, aby do przekładu był dołączony komentarz, oparty na zdobyczach nauk biblijnych ostatnich czasów. Nie chcemy wątpić w możliwość wykonania. Ufamy, że z pomocą Bożą dzieła będzie można szczęśliwie dokonać, jeśli (...) żaden z polskich biblistów (...) nie odmówi swej współpracy i pomocy. Sądzymy, że przełożenia i napisania komentarza do każdej księgi Pisma św. nie może się w dzisiejszych czasach podjąć jednostka lub nawet małe grono osób. Jesteśmy przekonani, że pracę tę wykonać może tylko większe grono przygotowanych i chętnych do wykonania tego wielkiego dzieła. Do nich też zwracamy się z gorącym zaproszeniem i wezwaniem, aby łaskawie zgłosili swój udział w zamierzonej pracy. Aby tłumaczenie poszczególnych ksiąg św. nie było zbyt rozbieżne, a komentarze rozmaicie pisane, muszą

¹ Por. Przegląd Teologiczny, 1925, 112-113.

² Kronika zjazdów sporządzona została na podstawie sprawozdań zamieszczonych w Ruchu Biblijno-Liturgicznym (RBL), Rocznikach Teologiczno-Kanonicznych (RTK), Ateneum Kapłańskim (AK) oraz z uwzględnieniem zachowanych protokołów i programów spotkań.

współpracownicy nawzajem się porozumieć tak co do zasad, jak też metody przyszłej pracy (...). W tym celu, jak niemniej dla (...) podzielenia między siebie pracy, zapraszamy najgoręcej (...)"

Na powyższe zaproszenie odpowiedziało 31 (na 50) biblistów z 16 różnych ośrodków (najliczniej z Krakowa – 8 i Lublina – 5). Zjazd rozpoczął się od spotkania towarzyskiego, a następnego dnia Mszą św. odprawioną przez ks. bp. S. Rosponda. Na samym początku obrad zaprezentowany został pierwszy numer nowego czasopisma „Przegląd Biblijny”, wydany ku uczczeniu i upamiętnieniu zjazdu. Następnie referaty wygłosili: ks. W. Prokulski (Lublin): „Przekład ks. Wujka i znaczenie jego w Kościele polskim”; ks. K. Smorański (Tuchów): „O znaczeniu Wulgaty w Kościele katolickim”. Obaj prelegenci udowadniali, że nowemu przekładowi Pisma św. z tekstów oryginalnych na język polski nie stoi na przeszkodzie ani uświęcony tradycją przekład Wujka, ani dekret soboru trydenckiego o autentyczności Wulgaty, który miał charakter dyscyplinarny, a nie dogmatyczny. Naturalną kontynuacją dwóch poprzednich referatów było wystąpienie ks. prof. P. Stacha „O potrzebie nowego przekładu Pisma św. na język polski i jego charakterze”, referat ks. L. Semkowskiego „O nowych przekładach katolickich Pisma św.” oraz referat ks. J. Archutowskiego „O wzorze nowego przekładu Pisma św.” Drugi dzień zjazdu poświęcony był problemom metodycznym. Ksiądz prof. J. Krużyński mówił „O metodach przekładania Pisma św. na język polski”, o. F. Bogaczewicz nt.: „Czy i jak przekładać hebraizmy”, zaś ks. prof. W. Gronkowski – „O zasadach i sposobach komentowania i wzorach dla przyszłego komentarza polskiego do Pisma św.” W dalszej części zjazdu omawiano konkretne problemy związane z zamierzonym tłumaczeniem i wydaniem Pisma św. oraz opracowaniem polskiego, naukowego komentarza biblijnego. Każdy dzień zjazdu kończył się dyskusją oraz przeznaczonym dla szerszej publiczności wykładem otwartym (w pierwszym dniu ks. prof. F. Rosłańca: „Stary i Nowy Testament”, w drugim dniu ks. prof. S. Szydelskiego: „Hellenizm i chrześcijaństwo”).

Konkretnymi owocami Pierwszego Zjazdu Biblistów Polskich w Krakowie były, obok ukazującego się od tego roku „Przeglądu Biblijnego”, dokładne ustalenia (łącznie z niektórymi rozwiązaniami redakcyjnymi i finansowymi) dotyczące opracowania nowego polskiego przekładu Pisma św. z języków oryginalnych, zaopatrzonego w bogaty, oparty na „Bonner Bibel” komentarz. Powołane zostały również odpowiednie komitety mające czuwać nad poszczególnymi etapami pracy. Działalność ich niestety na długo przerwała wojna. Niemal już gotowe plany i rozpoczęte przedsięwzięcia musiano odłożyć na wiele lat³.

1958 – LUBLIN

Dopiero w roku 1958, a więc ponad 20 lat po pierwszym spotkaniu, w ramach Zjazdu Księża Rektorów i Profesorów Polskich Zakładów Teologicznych (odbywającego się w dniach 9 – 10 września na KUL-u), bibliści polscy spotkali się po raz drugi. Obrady sekcji biblijnej miały charakter przede wszystkim informacyjno-organizacyjny. Jedynie dwa referaty dotyczyły bezpośrednio zagadnień teologicznych: „Nadprzyrodzony charakter profetyzmu izraelskiego w świetle pism proroczych” ks. S. Stysia oraz „Biblia a życie moralne człowieka” – ks. J. Stępnia. Pozostałe wystąpienia miały na celu przede wszystkim ustalenie głównych kierunków dalszych działań biblistów polskich oraz, zgodnie z ogólnym tematem spotkania, udoskonalenie i ujednoczenie systemu naucza-

³ Dokładne sprawozdanie z obrad można znaleźć w *Ateneum Kapłańskim*, 1937, 496–502. Por. także: *Przegląd Biblijny* 1(1937)97–108; *Collectanea Theologica* 18(1937)701–722; L. STACHOWIAK, *Katolicka Bibliistyka Polska 1900–1945*, w: *Kierunki chrześcijańskiej kultury*, Warszawa 1978, 566; *RBL* 13(1960)484–486.

nia przedmiotów biblijnych w seminariach i instytutach teologicznych. Pierwszy referat na spotkaniu sekcji biblijnej wygłosił ks. S. Łach na temat: „Najpilniejsze zadania biblistyki Starego Testamentu” (postulował przygotowanie polskiego komentarza do Starego Testamentu, opracowanie antologii biblijnej, oraz wysyłanie na zagraniczne studia biblijne większej liczby kandydatów dla ratowania bardzo ciężkiej sytuacji biblistyki polskiej). Na temat: „Nauczanie nauk biblijnych w seminariach duchownych” mówił w swoim referacie ks. F. Kłoniecki. Ostatnim prelegentem obrad sekcji biblijnej był o. A. Jankowski, który omówił relacje między rozwojem nauk biblijnych a potrzebami duszpasterstwa polskiego. Swoje wystąpienie zamknął trzema podstawowymi wnioskami: 1. W kształceniu alumnów należy kłaść większy nacisk na metody praktycznego zastosowania wiedzy biblijnej. 2. Duchowieństwo parafialne musi uaktualniać swoją wiedzę na kursach duszpasterskich i być odpowiednio informowane przez fachową prasę. 3. Istnieje konieczność wspólnych inicjatyw i współpracy wszystkich, nielicznych przecież biblistów polskich. Podjęto również uchwałę o odbywaniu corocznych zjazdów biblistów polskich⁴.

1959 - LUBLIN

Kolejne spotkanie biblistów zorganizowane zostało staraniem sekcji biblijnej KUL-u, dzięki wysiłkom księży: S. Łacha i F. Gryglewicza z ks. bp. H. Strąkowskim na czele. Odbyło się ono w Krakowie w gmachu Częstochowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w dniach 9 - 10.9.1959 r. Udział wzięli niemal wszyscy polscy wykładowcy Pisma świętego.

Spotkanie inaugurował Mszą św. i konferencją ks. bp H. Strąkowski, a same obrady otworzył ks. S. Łach (KUL), wygłaszając referat nt.: „Problemy powstania Pięcioksięgu we współczesnej biblistyce”, dotyczący roli wellhausenowskiej teorii źródeł w badaniu autorstwa i okoliczności powstawania Pięcioksięgu. Drugi referat, ks. J. Stępnia, zaznajomił zebranych z zagadnieniem centralnej idei Prologu Ewangelii wg św. Jana. Prelegent zwrócił uwagę na zasadnicze myśli utworu, koncentrując się na zagadnieniu naszego stosunku do Boga oraz na łączności Prologu z całą Ewangelią wg św. Jana. Po południu referaty wygłosili: ks. F. Gryglewicz - „Kodeks aleksandryjski Pierwszej Księgi Machabejskiej” oraz o. A. Jankowski OSB: „Wkład Apokalipsy w apokaliptykę”

W drugim dniu wygłoszono trzy referaty: ks. C. Jakubiec „Autentyczność drugiej części Księgi Izajasza a zagadnienie istoty prorocstwa”; ks. S. Grzybek „Pojęcie sprawiedliwości w pismach proroków Starego Testamentu” oraz ks. L. Stachowiak „Etyka zrzeczenia z Qumran a etyka św. Pawła”

Obrady pierwszego i drugiego dnia kończyły dyskusje dotyczące poruszanych tematów, a w drugim dniu nadto organizacji podobnych seminariów naukowych w następnych latach. Odnośnie do ostatniej kwestii postanowiono na przyszłość ujednoczyć tematykę, a także więcej czasu poświęcić metodzie nauczania Pisma św. w seminariach duchownych⁵.

1960 - WARSZAWA

Od 5 do 7 września 1960 roku trwało czwarte z kolei spotkanie biblistów polskich (licząc spotkanie z 1937 i obrady sekcji biblijnej w czasie Zjazdu Księży Rektorów i Profesorów Polskich Zakładów Teologicznych w roku 1958). Obrady odbywały się w gmachu Arcybiskupiego Wyższego Seminarium Duchownego w Warszawie. Na spot-

⁴ Sprawozdanie z obrad sekcji biblijnej Zjazdu Księży Rektorów i Profesorów Polskich Zakładów Teologicznych w Lublinie zamieścił RBL 5(1958) 448-456.

⁵ Sprawozdanie: ks. S. GRZYBEK, RBL 6(1959)589-590.

kanie przybyło 72 uczestników z całej Polski. Głównymi organizatorami, podobnie jak w roku ubiegłym, byli: S. Łach i F. Gryglewicz z KUL-u. Mszę św. inauguracyjną odprawił ks. prałat A. Ciechoński z Białegostoku. Po przemówieniu ks. S. Łacha powołano prezydium, w skład którego weszli: ks. ks. W. Gnutek, S. Włudyga i S. Miszczak.

W pierwszym dniu obrad wygłoszono następujące referaty: ks. M. Peter (Poznań) mówił nt.: „Istota natchnienia biblijnego w dyskusji naukowej ostatniego dziesięciolecia”; ks. W. Prokulski TJ zreferował naukę św. Pawła o zbawczej sprawiedliwości Bożej (dowodząc, że nie jest to sprawiedliwość karząca, ale taka, która objawia się przede wszystkim w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa); ks. S. Grzybek (Kraków) przedstawił dyskusję na temat autorstwa Pięcioksięgu we współczesnej biblistyce katolickiej; ks. F. Kłoniecki (Gniezno) wygłosił referat pt.: „Z aktualnej problematyki Ewangelii Janowej”, a ks. W. Smereka z Krakowa mówił na temat: „Śledztwo jako stadium wstępne w procesie Chrystusa Pana”

Drugi dzień zaszczylił swą obecnością ks. kard. S. Wyszyński, Prymas Polski, który odprawił Mszę św. w intencji księży profesorów i ich seminarium naukowego oraz wygłosił do zebranych konferencję. Ksiądz Prymas zaznaczył, że „verbum Dei non est alligatum” i „sermo currit”, dlatego konieczne jest stałe poznawanie słowa Bożego, zgłębianie jego treści i przekazywanie jej łaknącym Boga i Jego prawdy zawartej na kartach Biblii. Jako pierwszy referat wygłosił o. W. Lohn TJ, b. profesor z Gregorianum oraz prowincjał ojców jezuitów zatytułowany: „Forma literacka Ewangelii św. Łukasza 9, 51 - 19, 28”, drugim referentem był ks. A. Głodowski z Przemyśla, który mówił nt.: „Mesjanizm w księgach mądrościowych” Ksiądz bp H. Strąkowski zapoznał zebranych z problematyką Księgi Jozuego, której przekład przygotowywał do mającego wyjść nakładem „Pallottinum” komentarza Pisma św. Ksiądz J. Łach z Tarnowa mówił o początkach profetyzmu izraelskiego na podstawie Ksiąg Samuela. Zarówno pierwszego jak i drugiego dnia bibliści wzięli udział w nabożeństwie wieczornym w kaplicy seminaryjnej oraz wysłuchali dwóch konferencji ascetycznych o. A. Jankowskiego OSB na temat wartości wiary i Eucharystii w życiu kapłana.

W trzecim dniu obrad, po Mszy św. odprawionej przez ks. bpa H. Strąkowskiego, wygłoszono jeszcze dwa referaty – ks. J. Drozd mówił nt. sensu pełniejszego na tle encykliki „Divino afflante Spiritu”, a J. Paściak OP, profesor Angelicum w Rzymie nt. świętości Boga według proroka Izajasza. Po dyskusji był jeszcze czas na sprawy organizacyjne, dotyczące m.in. przygotowania następnego spotkania⁶.

1961 - GNIEZNO

Piąte Seminarium Biblistów Polskich odbyło się na zaproszenie ks. kard. S. Wyszyńskiego w stolicy prymasowskiej – Gnieźnie, w dniach 5 - 7. 9. 1961 r. Za organizację spotkania odpowiedzialna była Sekcja Biblijna KUL-u, z ks. bpem H. Strąkowskim, ks. S. Łachem i ks. F. Gryglewiczem na czele. Udział w spotkaniu wzięło 67 biblistów. Obrady rozpoczynano Mszą świętą. Pierwszego dnia odprawił ją w kaplicy seminarium duchownego gospodarz symposium ks. F. Kłoniecki. W rozważaniu mówił o wartości i znaczeniu Pisma św. w życiu kapłana. Drugiego dnia Najświętszą Ofiarę celebrował ks. bp L. Bernacki. W ostatnim dniu spotkania Msza św. (ks. W. Smereka z Krakowa) ofiarowana została w intencji zmarłego tego roku nestora biblistów polskich ks. prof. P. Stacha oraz tych, którzy zginęli w czasie wojny. Do nurtu duchowo-ascetycznego tego symposium zaliczyć należy również codzienne wieczorne nabożeństwa prowadzone przez o. L. Nowaka, generała oo. paulinów, połączone z konferencjami opartymi na przypowieściach ewangelicznych i Listach Pawłowych.

⁶ Sprawozdanie opracowane przez ks. S. GRZYBKA, RBL 5(1960)484-486.

Część naukowa sympozjum podporządkowana była tematowi: „Chrystocentryzm w Piśmie świętym”. Pierwszy dzień obrad rozpoczął się od dwugłosu na temat harmonii Starego i Nowego Testamentu. Teologiczny punkt widzenia tego zagadnienia przedstawił o. M. Stolarczyk CP, natomiast jego aspekty filologiczno-literackie ks. J. Kudasiewicz (Kielce). O genezie starotestamentalnej biografii Chrystusa mówili: ks. Z. Kaznowski z Krakowa oraz ks. J. Łach z Tarnowa, a ks. M. Wolniewicz z Poznania przedstawił chrystologię św. Pawła we współczesnej egzegezie, natomiast o. H. Langkammer OFM apokryfy o Męce i Zmartwychwstaniu Chrystusa Pana (kontreferat wygłosił ks. P. Szefler z Płocka).

W drugim dniu obrad wygłoszono cztery referaty: ks. S. Potocki z Przemyśla nt. „Aspekty teologiczne Prawa Mojżeszowego” (kontreferat – ks. S. Grzybek z Krakowa); o. E. Haratym TJ pt.: „Daniel widzący” oraz o. F. Bogacewicz OFMConv pt.: „Charakter Chrystusa według czterech Ewangelii” W ostatnim dniu spotkania referaty wygłoszili: A. Jańczak SCJ, „Problem historyczności Chrystusa we współczesnej literaturze biblijnej” (kontreferentem był o. J. Rosłon OFMConv) oraz ks. L. Stefaniak CM, „Poglądy mesjańskie czy eschatologiczne sekty z Qumran (kontreferentem był ks. J. Józwiak z Włocławka).

W trakcie spotkania złożono również sprawozdania z działalności wydawniczej poszczególnych ośrodków. Między innymi o. A. Jankowski zreferował stan prac związanych z przygotowaniem do wydania Biblii Tynieckiej. Ksiądz S. Łach (KUL) mówił o przygotowywanym przez siebie komentarzu do Starego Testamentu⁷.

1962 - POZNAŃ

Na temat V Zjazdu Biblistów Polskich w Poznaniu w 1962 r. nie zamieściły notatek: RBL, RTK, „Ateneum Kapłańskie”, „Collectanea Theologica” ani też pisma poznańskie: „Przewodnik Katolicki” czy „Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Poznańskiej”, co spowodowało, że w późniejszych opracowaniach niekiedy go pomijano⁸.

Zjazd odbył się w gmachu Arcybiskupiego Wyższego Seminarium Duchownego w dniach 4–6 września 1962. Udział w nim wzięło ponad 60 profesorów i wychowawców, którzy w większości przyjechali do Poznania już 3 września wieczorem. Temat spotkania brzmiał: „Królestwo Boże w Biblii” Wygłoszono 8 referatów i tyleż samo koreferatów. Przemawiali: ks. J. Kudasiewicz (Kielce) nt.: „Ważniejsze metafory eklezjologiczne w Piśmie św.”. Koreferat wygłosił ks. F. Szreder CR. Referat: „Przymierze na Synaju fundamentem królestwa Bożego” to temat wystąpienia C. Jakubca (ATK), koreferat – ks. K. Gąsiorowski (Płock); ks. Józef Homerski (Tarnów) mówił o królestwie mesjańskim w nauczaniu proroków, a koreferat wygłosił o. J. Paściak OP; ks. J. Szczurek (Przemyśl): „Królestwo Boże w literaturze judaistycznej”, koreferat: ks. P. Federkiewicz (Przemyśl); ks. K. Romaniuk (Warszawa): „Prymat Piotra w Kościele”, koreferował ks. J. Drozd SDS; ks. J. Stępień (ATK): „Kościoł i Kościoły w doktrynie św. Pawła”, koreferat ks. W. Szubzda; jako ostatni referował ks. J. K. Pytel (Poznań): „«Przyjdź królestwo Twoje» – historia interpretacji prośby”, koreferat wygłosił ks. Franciszek Myszka CM.

Zjazd zakończono 6 września w godzinach popołudniowych. Na następnym zjeździe bibliści polscy spotkać się mieli następnego roku we Wrocławiu. Spotkanie zostało jednak odwołane z powodu zarazy, która wybuchła w tym czasie w mieście⁹.

⁷ Sprawozdanie oprac. przez ks. S. GRZYBKA, RBL (1961)267-269.

⁸ Ksiądz Feliks Gryglewicz zamieszcza w RTK 1(1965)77 sprawozdanie z Dni Skupienia Biblistów Polskich w Zakopanem, pisząc o nim już jako o piątym zjeździe biblistów.

⁹ Na podstawie notatek ks. Mariana Wolniewicza.

1964 - ZAKOPANE

Od 1 do 2 kwietnia 1964 r. odbyły się w Zakopanem Dni Skupienia Biblistów Polskich. Nie były to jednak wyłącznie ćwiczenia duchowne, ale podobnie jak w ubiegłych latach połączono je z sesją naukową, wspólną modlitwą i rozważaniem słowa Bożego. Tematyka spotkania koncentrowała się wokół idei zbawienia.

Po nabożeństwie i konferencji ks. bp H. Strąkowski (KUL) wygłosił referat nt.: „Zadania profesora Pisma św.” Poza tym z referatami wystąpili: ks. W. Gnutek (Tarnów) „Wiara u św. Pawła”, ks. A. Kubik (Opole) „Bóg - Zbawca na podstawie Starego Testamentu”, ks. bp H. Strąkowski „Sługa Boży” oraz ks. L. Ostrowski (Warszawa) „Chrystus Pan jako Zbawca na podstawie Pierwszego Listu św. Piotra”

W drugim dniu wygłoszono trzy referaty: ks. E. Zawiszewski (Pelplin), „Dzień Pojednania w Starym Testamencie”, ks. A. Jańczak (Stadniki) „Nauka św. Jana o zbawczej roli Chrystusa Pana” oraz ks. W. Gnutek „Nadzieja u św. Pawła”¹⁰.

1967 - KRAKÓW-MOGIŁA

Po raz kolejny bibliści polscy spotkali się przy okazji Ekumenicznego i Biblijnego Sympozjum Naukowego, odbywającego się w Krakowie w dniach 16 - 18.11.1967 r. Sympozjum podzielone było na dwie części: pierwsza dotyczyła zagadnień ekumenicznych, druga - biblijnych. Nie było to niestety spotkanie ogólnopolskie. Udział wzięli w nim, pod przewodnictwem ks. kard. K. Wojtyły i ks. bpa A. Pawłowskiego, tylko profesorowie z Krakowa, Przemyśla, Tarnowa, Kielc oraz przedstawiciele sekcji orientalnej Wydziału Teologicznego KUL-u.

W drugim dniu obrad część biblijną otworzył ks. W. Smereka, który omówił najistotniejsze tezy konstytucji soborowej „Dei Verbum”, porównując je z dotychczasową nauką Kościoła. Ksiądz E. Florkowski (Kraków) przedstawił pierwszy rozdział konstytucji. Ksiądz S. Grzybek (Warszawa) analizował problem historii zbawienia. Wyjaśniał znaczenie nowego wówczas (wprowadzonego przez sobór watykański II) terminu. Ksiądz J. Wiński CSSR (Tuchowo) referował spojrzenie konstytucji „Dei Verbum” na stosunek do Pisma św. i Tradycji. Ksiądz J. Homerski (Tarnów) omawiał pojęcie prawdy w Biblii, ks. J. Kudasiewicz (Kielce) przedstawił w świetle soborowego dokumentu fazy powstawania Ewangelii oraz problem ich charakteru i historyczności, a ks. W. Smereka podzielił się swoimi doświadczeniami i przemyśleniami na temat popularyzacji Pisma św. w kontekście szóstego rozdziału omawianej konstytucji. Prelegent podkreślał konieczność kształtowania kultury biblijnej wśród wiernych, co przyczyni się do większej efektywności całego duszpasterstwa i stworzenia atmosfery ekumenicznej. Po każdym z referatów następowała dyskusja¹¹.

1969 - LUBLIN

Bibliści polscy dopiero w roku 1969 spotkali się na kolejnej sesji ogólnopolskiej. Gospodarzem zjazdu był obchodzący tego roku złoty jubileusz Katolicki Uniwersytet Lubelski. Obrady odbywały się w dniach 25 - 26 czerwca, a otworzył je konsultor Papieskiej Komisji Biblijnej ks. S. Łach. Przemówienie inauguracyjne wygłosił ks. W. Granat, rektor KUL-u.

Obrady rozpoczęły się od odczytania referatu ks. bpa L. Kaczmarka (Gdańsk) nt.: „Nowe zasady formacji *ratio studiorum* w nauczaniu teologicznym” Ksiądz Biskup zwrócił uwagę na to, że Pismo św. w świetle dezyderatów soborowych jest dyscypliną

¹⁰ Krótkie sprawozdanie z zakopiańskiego spotkania można znaleźć w RTK 1(1965)78.

¹¹ Sprawozdanie: ks. J. KOWALSKI, RBL 6(1967)377-380.

podstawową i powinno stać się duszą całej teologii. Nieodzowną więc rzeczą jest korelacja poszczególnych dyscyplin teologicznych z nauczaniem biblijnym. Następnie wygłosili referaty: ks. S. Łach: „Polska terminologia na oznaczenie hebrajskich nazw ofiar”; ks. L. Stachowiak: „Teologia życia w Starym Testamencie”; ks. J. Homerski: „Układ treści i idee teologiczne Abdiasza”, oraz ks. M. Wolniewicz: „Z badań nad nauczaniem Pisma w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu w XIX wieku” Ksiądz S. Mędała podzielił się ze słuchaczami wynikami swoich badań na temat: „Targumy do Pięcioksięgu w świetle najnowszych badań”, ks. A. Głodkowski z Przemyśla mówił o niektórych zagadnieniach w Księdze Przypowieści, ks. S. Potocki, również z Przemyśla, zaprezentował źródła prozopopei mądrości w Księdze Przysłów 1-9.

W drugim dniu obrad, w którym przewodniczył ks. S. Grzybek z Krakowa, wykłady wygłosili: ks. M. Filipiak nt.: „Literacka struktura Koheleta w świetle najnowszych badań”; ks. E. Zawiszewski: „Chronologia Ezdrasza i Nehemiasza”; o. H. Langkammer: „Powrót Judejczyków z niewoli w świetle archeologii”; ks. J. Kudasiewicz: „Nowe interpretacje synoptyków” oraz ks. J. Chmiel z Krakowa: „Nowa interpretacja 1 Listu św. Jana”

Spotkanie nie miało w założeniach ściśle sprecyzowanego tematu, ale jak widać z powyższego zestawienia, większość referujących skoncentrowała się na literackiej strukturze Pisma św., co było zapewne odpowiedzią na postulat Piusa XII zawarty w „Divino afflante Spiritu”, zachęcający do badań literackich nad Biblią. Obrady zakończyło podsumowanie ks. S. Grzybka oraz zaproszenie na przyszłoroczne spotkanie w ATK w Warszawie. Bibliści odwiedzili także grób śp. ks. bpa H. Strąkowskiego¹² znajdujący się na cmentarzu.

1970 - WARSZAWA

Kolejny Kongres Biblistów Polskich odbył się w dniach 25 – 27. 6. 1970 roku w gmachu Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Jego temat stanowiły zagadnienia hermeneutyki biblijnej. Przed rozpoczęciem obrad uczestnicy wzięli udział w uroczystej Mszy św. celebrowanej przez ks. kard. K. Wojtyłę. Homilię do zebranych wygłosił ks. kard. S. Wyszyński – Prymas Polski. Po Mszy św. ks. kard. K. Wojtyła informował o dyrektywach wydanych przez Komisję Naukową przy Episkopacie Polski, dotyczących do studium Pisma św. W imieniu gospodarzy uczestników kongresu powitał ks. J. Iwanicki – rektor ATK. W imieniu biblistów przemówił ks. S. Łach – prezes biblistów polskich.

Obradom pierwszego dnia przewodniczył ks. Franciszek Gryglewicz (Lublin). Wykład inauguracyjny „Jesu Handlungen am Abendmahl” wygłosił ks. H. Schürmann. Referent dokonał rozróżnienia elementów hellenistycznych i judaistycznych w opisach ustanowienia Eucharystii. Kolejny referat wygłosił ks. S. Grzybek zatytułowany „Współczesna hermeneutyka biblijna”, w którym omawiał historię i charakter reguł hermeneutycznych. W referacie „Nauka Starego Testamentu o grzechu pierwotnym” ks. C. Jakubiec przedstawił najważniejsze teorie dotyczące omawianego problemu oraz własną propozycję rozwiązania problemu, opierając się na Rdz 3. Jako ostatni tego dnia wystąpił ks. L. Stachowiak z wykładem „Symboliczne czynności proroków jako forma przekazu słowa” Prelegent przedstawił znaczenie czynności symbolicznych wykonywanych przez proroków, a także ukazał schemat ich opisów.

Obradom drugiego dnia przewodniczył ks. J. Stępień – prorektor ATK. Tego dnia wygłoszono następujące referaty: ks. M. Peter (Poznań) „Hermeneutyka Starego Testa-

¹² Sprawozdanie z obrad: ks. S. GRZYBEK, RBL 4-5(1969)298-300.

mentu”, omawiając podstawowe reguły hermeneutyczne stosowane w studium starotestamentalnym, ze szczególnym uwzględnieniem zasady jedności Starego i Nowego Testamentu; ks. S. Łach „Nowe zasady hermeneutyczne w interpretacji psalmów”, w którym przedstawione zostały osiągnięcia Hermanna Gunkela i jego szkoły dla interpretacji psalmów oraz konieczność uwzględniania w egzegezie ich gatunków literackich. Omówieniem konstytucji „Dei Verbum” w aspekcie przekazywanych przez nią wskazań hermeneutycznych zajął się ks. J. Coopens w referacie „Zasady hermeneutyczne w zastosowaniu do Ewangelii” W referacie „Hermeneutyka Nowego Testamentu” ks. J. Chmiel zwrócił uwagę na uwzględnianie „horyzontu lingwistycznego i demitologizacyjnego” w interpretowaniu faktów. Ksiądz K. Romaniuk w referacie pt. „Z problematyki nowych ujęć nauki o odkupieniu” zapoznał słuchaczy z nowym ujęciem soteriologii w dzisiejszej biblistyce. Drugi dzień obrad zakończył się nabożeństwem eucharystycznym, połączonym z konferencją ks. W. Gnutka.

W ostatnim dniu obrad, któremu przewodniczył ks. W. Smereka, przedstawione zostały dwa referaty dotyczące zastosowania nowych metod hermeneutycznych w homiletyce i katechetyce. Jako pierwszy wystąpił ks. J. Kudasiwicz, odpowiadając na pytanie postawione w tytule swojego wystąpienia: „Jak głosić kazania przy współczesnym stanie teologii i egzegezy?”. Prelegent podkreślał, że nie tylko znajomość tekstu biblijnego, ale również zasad jego akomodacji w nauczaniu konieczne są w przekazywaniu wiernym tego, czego uczy Bóg, a nie tego, co się kaznodziei wydaje. Ksiądz M. Wolniewicz postulował rozpoczęcie nauczania historii biblijnej Nowego Testamentu od przepowiadania apostołskiego (Dz, Listy, Ap), analogicznie jak historię biblijną Starego Testamentu rozpoczyna się od powołania Abrahama.

W słowie kończącym obrady ks. S. Łach podziękował uczestnikom kongresu za udział w obradach oraz poinformował o przygotowywaniu przez sekcję biblistyki na KUL-u nowych komentarzy do czytań mszalnych. Wybrano również władze Sekcji Biblistów Polskich, której (podobnie jak w poprzedniej kadencji) przewodniczyć będą: ks. S. Łach, ks. S. Grzybek i ks. J. Stępień¹³.

1971 - LUBLIN

W ramach Kongresu Teologów Polskich w dniach 21 - 23. 9. 1971 roku odbył się kolejny Zjazd Biblistów Polskich. Po raz trzeci miejscem obrad był Katolicki Uniwersytet Lubelski. Na tematy biblijne wygłoszono pięć referatów - jeden na posiedzeniu plenarnym, a pozostałe na posiedzeniach sekcji biblijnej.

Na posiedzeniu plenarnym ks. K. Romaniuk wystąpił z referatem „Biblijne podstawy tendencji antropologizujących w teologii” Referent podkreślał, że Biblia jest księgą mówiącą przede wszystkim o Bogu, Jego zbawczym i opiekuńczym stosunku do człowieka. Niewłaściwe byłoby więc w teologii odmienne ustawianie akcentów. Oczywiście Biblia, jako orędzie skierowane do ludzi wszystkich epok i kultur, powinna być przekazywana w sposób odpowiadający mentalności człowieka XX wieku, nie może się to jednak odbywać kosztem zdeponowanych w niej prawd nadprzyrodzonych.

Posiedzenia w sekcjach odbyły się dwukrotnie (21 i 22 września). Pierwszego dnia pod przewodnictwem ks. J. Stępnia rozpatrywano tematykę z zakresu Starego Testamentu, drugiego dnia, w którym przewodniczył ks. F. Gryglewicz, zagadnienia nowotestamentalne. Wygłoszono następujące referaty: ks. M. Peter - „Melchizedek w egzegezie judaistycznej” podzielił teksty literatury judaistycznej dotyczące Melchizedeka na dwie grupy - zasadniczo wierne tekstowi Rdz 14, 18-20 oraz (głównie Filon i Q II), trak-

¹³ Sprawozdanie: ks. J. SZLAGA, RTK 1(1971)134-137.

tujące postać Melchizedeka w sposób symboliczny, niekiedy znacznie odbiegające od tekstu biblijnego. (W trakcie lubelskiego spotkania powrócono do tradycji zamykania każdego referatu dyskusją nad przedstawionymi tezami.) Drugi referat „Problem zła w poglądach mędrców Izraela” wygłosił ks. S. Potocki. Prelegent stwierdził, że według literatury mądrościowej zło jest rzeczywistością wcielającą się w złe czyny. Zło moralne pociąga za sobą zło fizyczne. Zło nie jest jednak ostatecznie silniejsze od człowieka i w dużej mierze od człowieka zależy zasięg jego rozprzestrzeniania się.

Część posiedzenia poświęconą zagadnieniom Nowego Testamentu rozpoczął ks. J. Stępień referatem: „Pawłowy obraz Izraela historycznego”. Prelegent wskazywał na zmieniający się w różnych okolicznościach stosunek św. Pawła do Żydów (dwa skrajne stanowiska: 1 Tes 2, 14–16 i Rz 9–11). Datą graniczną miałyby być rok 58, w którym Paweł udaje się z jałmużną do gmin palestyńskich oraz nasilają się prześladowania Żydów przez władze cywilne. W dyskusji po referacie podniesiono kwestię: do jakiego stopnia można mówić o ewolucji poglądów Pawłowych, a także sprawę pluralizmu doktrynalnego i formalnego. Ostatni referat wygłosił ks. M. Czajkowski zatytułowany „Sens teologiczny czy antropologiczny synoptycznych cudów Jezusa w trzech okresach formacji Ewangelii”. Czas powstawania Ewangelii referent dzielił na 3 etapy: 1. Działalność i nauka Jezusa – na tym etapie cuda mają sens teocentryczny; 2. Przepowiadanie Kościoła pierwotnego – cuda mają charakter chrystocentryczny; 3. Redakcja Ewangelii – cuda ujmowane są w kategoriach własnej teologii autora. Natomiast we wszystkich trzech okresach cuda mają również znaczenie antropologiczne. Po referacie dyskutowano nad kryteriami kwalifikacji cudów do poszczególnych warstw Ewangelii, a także powiązań tych warstw ze sobą.

Podczas spotkania przewodniczący Sekcji Biblijnej ks. S. Łach zapoznał zebranych z oddanym właśnie do druku „Wstępem do Starego Testamentu”, a ks. J. Homerski poddał pod dyskusję planowane na przyszły rok wydanie „Wstępu ogólnego do Pisma świętego”. Pod koniec drugiego dnia obrad przedyskutowano również sprawy organizacyjne, m.in. sposób przygotowania przyszłorocznego zjazdu (propozycja połączenia go z dorocznymi rekolekcjami), a także apelowano o liczniejsze kształcenie księży w zakresie bibliistyki. Spośród 12 samodzielnych pracowników naukowych wybrano trzech kandydatów na przedstawicieli do Rady Naukowej Komisji Episkopatu Polski ds. Nauki, a mianowicie: ks. J. Stępnia, ks. S. Łacha i ks. F. Gryglewicz¹⁴.

1972 – KRAKÓW

W dniach 6 – 8 czerwca 1972 r. odbył się w Krakowie kolejny Kongres Biblistów Polskich, w którym uczestniczyli także bibliści zagraniczni, mianowicie: ks. C. Martini, rektor Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie, ks. W. Kornfeld z Wiednia, ks. R. Schnackenburg z Würzburga, ks. J. Gnilka z Münster, ks. H. Schürmann z Erfurtu ze swoim asystentem A. Wanke.

Obrady rozpoczęły się Mszą św. koncelebrowaną, której przewodniczył ks. kard. K. Wojtyła. Otwarcia obrad dokonał przewodniczący Sekcji Biblistów ks. S. Łach. W imieniu komitetu organizacyjnego (księża: J. Chmiel, S. Grzybek, W. Smereka) przemówił ks. S. Grzybek, a ks. J. Chmiel odczytał list od ks. S. kard. Wyszyńskiego, Prymasa Polski, skierowany do uczestników kongresu.

W pierwszym dniu obrad (pod przewodnictwem ks. S. Łacha) referaty wygłosili: ks. C. Martini: „Ostatnio odkryte rękopisy Nowego Testamentu”, ks. W. Kornfeld: „Teologia krwi w Starym Testamencie”, ks. R. Schnackenburg: „Urząd kościelny we-

¹⁴ Sprawozdanie: ks. A. ULACZYK SCJ, RBL 6(1971)330–333.

dług Ef 4, 7-16” oraz ks. L. Stachowiak: „Eschatologia Ewangelii według św. Jana” W drugim dniu obrad referaty wygłosili: ks. W. Smereka: „Czy możliwe było zetknięcie się Jana Chrzciciela, Jana Ewangelisty i Pawła Apostoła z Qumrańczykami?”, ks. J. Kudasiewicz: „Jeruzalem punktem wyjścia misji apostołskiej, Łk 24,27”, ks. J. Potocki: „Natura mądrości w ujęciu Syracha”, ks. F. Gryglewicz: „Redakcja Łk 8, 15”, ks. S. Mędała: „Ambiwalencja słów i zwrotów w czwartej Ewangelii oraz jej pochodzenie”, ks. J. Szczurek: „Trzcina nadłamana i gasnący knotek w 1 Pieśni o Słudze Jahwe, Iz 42,3”, oraz ks. M. Filipiak: „Sens terminu *'olam* w Koh 3, 11b”

Trzeci dzień spotkania rozpoczęto Mszą św. za zmarłych profesorów. Wygłoszono dwa referaty: ks. J. Stępień: „Perspektywy, propozycje i plany biblistyki polskiej” oraz ks. J. Frankowski: „Kilka uwag na temat nauczania Pisma św. w seminariach” Tradycyjnie po referatach odbywały się dyskusje. Spotkanie podsumował i zamknął ks. S. Grzybek¹⁵.

1973 - WĄGROWIEC

W 1973 roku spotkanie biblistów odbywało się od 26 do 28 maja w Wągrowcu. Organizacją zjazdu zajmował się ks. F. Kłoniecki. Kongres w Wągrowcu był okazją do uczczenia pamięci dwóch uczonych, którzy w biblistyce polskiej odegrali znamienne rolę. Pierwszym z nich był urodzony w Wągrowcu ks. J. Wujek, drugim - urodzony w położonym czternaście kilometrów od Wągrowca Rogoźnie, profesor uniwersytetów Jana Kazimierza i Jagiellońskiego - ks. A. Klawek.

Robocze posiedzenia kongresu, na którego miejsce wybrano dawne opactwo cysterskie, przeplatane były uroczystościami poświęconymi pamięci ks. Wujka i ks. Klawka. Kongres rozpoczął się Mszą św. koncelebrowaną pod przewodnictwem ks. kard. S. Wyszyńskiego, który razem z ks. kard. K. Wojtyłą zainaugurował obrady. W pierwszym dniu referaty wygłosili: ks. J. Frankowski „Od Biblii Wujka do Biblii Tysiąclecia” i ks. S. Łach „Psalmy Mesjańskie w egzegezie Szkoły Skandynawskiej”, ks. C. Jakubiec „Objawienie Boże w Księdze Hioba” i ks. J. Stępień „Apostolstwo w ujęciu biblijnym”

Sobotni wieczór poświęcony został ks. A. Klawkowi. Jego pamięć uczczono wmurowaniem epitafium. Natomiast w niedzielę 27 maja odbyły się uroczystości ku czci ks. J. Wujka. Składały się na nie: Msza św. pod przewodnictwem ks. bpa Antoniego Baraniaka, poświęcenie odbudowanego pomnika oraz uroczysta akademia. Już w sobotę wieczorem oraz na niedzielnych Mszach św. księża profesorowie wygłaszali konferencje dla mieszkańców Wągrowca na temat znaczenia dzieła ks. J. Wujka. Dzień zakończyło spotkanie biblistów w Domu Księży.

W trzecim dniu obrad referaty wygłosili: o. A. Jankowski „Z problematyki współczesnego przekładu Pisma świętego: zasady - doświadczenia - perspektywy” i ks. H. Lubczyk (NRD) „Przekłady Pisma świętego dla celów liturgii”. Kongres zakończyło spotkanie biblistów z ks. kard. S. Wyszyńskim w Gnieźnie¹⁶.

1974 - WROCLAW

W dniach od 3 do 5 września 1974 r. odbył się XII Kongres Biblistów Polskich, którego obrady toczyły się w siedzibie Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu. Kongres zainaugurowała uroczysta Msza św. koncelebrowana pod przewodnictwem ks. S. Łacha, przewodniczącego Sekcji Biblistów Polskich. Homilię wygłosił ks. bp W. Urban.

¹⁵ Sprawozdanie: ks. M. FILIPIAK, RTK 1(1973)112.

¹⁶ Sprawozdanie: ks. T. JELONEK, RBL 5-6(1973)319-321.

Ksiądz S. Łach odczytał list gratulacyjny ks. kard. S. Wyszyńskiego. Ksiądz Prymas pisał m.in.: „Niechaj Matka Słowa Wcielonego czuwa nad Waszymi inicjatywami, aby słowo Boże obiegało okrąg ziemi i rozświetlało umysły i serca ludzkie”. Listy nadeszły także od ks. kard. K. Wojtyły i profesorów z Erfurtu – H. Schürmanna i H. Lubscyka.

Problematyce egzegezy Starego Testamentu swoje wystąpienia poświęcili: ks. S. Łach, rozważający znaczenie wyrazu „torah” w Psalterzu, ks. dr M. Filipiak, który mówił o krytyce mądrości w Księdze Koheleta oraz ks. W. Borowski (Kraków): „Wartość semantyczna «npś» w Psalmach” Większość referatów poświęcona była tematyce nowotestamentalnej: ks. F. Gryglewicz mówił o Łukaszowej redakcji opisu zwiastowania (1, 31. 32. 35), ks. T. Szczurek o znaczeniu struktur literackich dla hermeneutyki na przykładzie opisu zwiastowań (Mt 1, 18–25; Łk 1, 26–56); o. A. Jankowski omówił doniosłość Łukaszowej eschatologii indywidualnej, a ks. J. Szlaga (KUL) funkcję literacką i teologiczną apokaliptycznego zwrotu „co ma nastąpić niebawem”; ks. S. Mędała (Gdańsk) zreferował problem redakcji J 12, 34 w kontekście tradycji o wieczności Mesjasza; o. F. Gołębiowski (Kraków) ukazał powiązania literackie i znaczenie teologiczne trzech perykop z Ewangelii Janowej: 3, 1–3; 4, 1–42; 4, 46–54; ks. T. Herrmann (Gorzów) mówił o miłości braterskiej w Listach Janowych (ze szczególnym uwzględnieniem 1 J 5, 2); o. H. Langkammer (KUL) przedstawiał interpretację hymnu chrystologicznego Flp 2, 5–11 o drodze Jezusa; ks. J. Kudasiewicz w referacie, który wywołał najbardziej ożywioną dyskusję, ukazał najnowsze próby interpretacji cudów Jezusa; ks. J. Chmiel poruszył niektóre aspekty nowej semantyki w egzegezie biblijnej, ks. R. Rubinkiewicz (Kraków) mówił o apokryfach starosłowiańskich na tle badań literatury apokryficznej Starego Testamentu w ostatnim dziesięcioleciu.

Kongres nie miał, jak widać, określonego tematu. Profesorowie przedstawiali wyniki prowadzonych przez siebie poszukiwań (program obrad ustalono na podstawie indywidualnych zgłoszeń)¹⁷.

1975 - OLSZTYN

Kolejny Kongres Biblistów Polskich odbył się w dniach 2 – 4 września 1975 roku w Olsztynie. Obrady zostały zainaugurowane 2 września Mszą św. koncelebrowaną pod przewodnictwem ks. bpa B. Drzazgi, ordynariusza warmińskiego w kaplicy seminaryjnej. Po Mszy św. w auli „Hosianum” odbyła się inauguracja kongresu. W imieniu gospodarzy witał przybyłych rektor Warmińskiego Wyższego Seminarium Duchownego, ks. W. Turek, po nim zabrał głos przewodniczący Sekcji Biblistów Polskich ks. S. Łach.

Sesji, w pierwszym dniu, przewodniczył ks. J. Wirszyłło z Olsztyna (przed południem) i ks. C. Jakubiec (po południu). Pierwszy referat wygłosił ks. H. Lubczyk z Erfurtu (NRD) nt.: „Der Bund als Gemeinschaft mit Gott”. Następnie został odczytany referat nieobecnego na kongresie ks. F. Gryglewicza pt.: „Słownictwo Nowego Testamentu o narodzeniu Jezusa Chrystusa”, a ks. G. Hentschel (Erfurt) wygłosił po polsku referat: „Opowiadanie o Eliaszu”, traktujący o relacji między zdarzeniem historycznym (*factum historicum*) a zdarzeniem interpretowanym (*factum interpretabile*). Komunikaty wygłosili: ks. S. Łach, „Próba nowej interpretacji hymnów o Syjonie” i ks. M. Wolniewicz, „Spór o metodę nauczania Pisma św. w polskich uczelniach teologicznych w XIX wieku”, ks. J. Łach, „Z problematyki teologicznej 1 i 2 Księgi Kronik”, s. E. Ehrlich OSU, „Analiza literacka Psalmu 29 (przyczynek metodologiczny do egzegezy tekstów poetyckich)” oraz ks. M. Bednarz, „Czy można przyjąć teorię dwu źródeł? Analiza

¹⁷ Sprawozdanie: ks. J. SZLAGA, AK 83, 3(1974)471–473.

literacka opisu modlitwy na Górze Oliwnej oraz pojmania Jezusa (Łk 22, 39-55)” Po komunikatach odbyła się dyskusja.

W drugim dniu kongresu uczestnicy wyjechali do Pieniężna, gdzie w Domu Księży Werbistów wygłosił komunikaty ks. dr E. Szymanek TChr: „Zesłanie Ducha Świętego według św. Jana spełnieniem obietnicy (J 20, 19-23)” i ks. B. Wodecki SVD: „VIII Kongres Biblijny Starego Testamentu (IOSOT – International Organization for the Study of the Old Testament) w Edynburgu”, którego autor był uczestnikiem. Po części naukowej zwiedzono misyjne muzeum etnograficzne. Dalsza część obrad odbyła się we Fromborku. Tu, w gotyckim kapitułarzu, przemawiali kolejno: o. H. Langkammer OFM, „Nowotestamentowe tytuły chrystologiczne o charakterze efemerycznym”; ks. E. Zawiszewski, „Synowie niewdzięczni (Iz 1, 1-20)” oraz ks. A. Suski, „Ef 2, 11-22 w świetle współczesnych metod biblijnych” Obradom tego dnia przewodniczył ks. W. Smereka. Po referatach i dyskusji resztę dnia przeznaczono na zwiedzanie Fromborka.

W ostatnim dniu sesji naukowej przewodniczył ks. M. Peter. Referaty i komunikaty wygłosili: ks. J. Szłaga na temat „Charakterystyka przybytku starotestamentowego w Liście do Hebrajczyków (9, 1-5)”, ks. S. Grzybek zdał relację z Dni Biblijnych w Louvain, ks. P. Szpilewicz omówił „Rodzaj literacki Modlitwy Pańskiej”, ks. F. Szreder mówił na temat „Ostatniej Wieczerzy”, a ks. Tomasz Jelonek zaprezentował „Obraz Syjonu w Apokalipsie i w Liście do Hebrajczyków” Obrady zakończono omówieniem spraw organizacyjnych, związanych głównie z udziałem biblistów polskich w przyszłorocznym Kongresie Teologów w Krakowie¹⁸.

1976 – KRAKÓW

XIV zjazd Sekcji Biblistów Polskich odbył się w Krakowie w dniach 14 – 15.9.1976 r. w ramach Kongresu Teologów. W zjeździe udział wzięło 94 biblistów ze wszystkich ośrodków w Polsce. Na posiedzeniach plenarnych referaty wygłosili: ks. J. Chmiel „Hermeneutyczny aspekt teologii biblijnej” i ks. J. Kudasiewicz „Biblijne podstawy teologii”

Pierwsze posiedzenie sekcyjne otworzył referat ks. S. Grzybka (ATK) pt.: „Obraz Boga w Starym Testamencie” Ojciec A. Jankowski OSB przedstawił proces tworzenia się pneumatologii biblijnej w referacie zatytułowanym „Od Ducha Jahwe do Ducha Parakleta” Kolejni prelegenci mówili o idei Boga w wybranych księgach biblijnych: ks. S. Łach i E. Ehrlich OSU – w Księdze Psalmów, ks. J. Łach – w Księgach Kronik, o. S. Stańczyk (CSSR) – w Księdze Syracha, ks. F. Gryglewicz – w Ewangelii św. Jana.

Podczas drugiego posiedzenia w sekcjach wybrano nowe prezydium Sekcji Biblistów Polskich w składzie: przewodniczący – ks. H. Langkammer OFM, członkowie – ks. J. Stępień, ks. S. Grzybek, o. A. Jankowski, ks. M. Peter. Wyrażono uznanie i podziękowania za pracę dotychczasowemu prezydium sekcji pod przewodnictwem ks. S. Łacha, który również w tym roku zakończył czynną pracę dydaktyczną na KUL-u¹⁹.

1977 – GÓRA ŚWIĘTEJ ANNY

XV Kongres Biblistów Polskich obradował w dniach 27-29. 9. 1977 r. w klasztorze Ojców Franciszkanów na Górze św. Anny. Uroczystą Mszę św. inauguracyjną koncelebrowali uczestnicy kongresu pod przewodnictwem ordynariusza diecezji opolskiej ks. bpa A. Nossola. Obrady otworzył prezes Sekcji Biblistów Polskich, o. H. Langkam-

¹⁸ Sprawozdanie: ks. T. JELONEK, RBL 6(1975)279-280.

¹⁹ Sprawozdanie: ks. J. SZLAGA, RTK 1(1977)87.

mer OFM. Na wstępie odczytany został list ks. kard. K. Wojtyły, przewodniczącego Rady Naukowej Episkopatu Polski, skierowany do uczestników kongresu. Kardynał wskazywał w liście na dwa zadania stojące przed biblistami w dzisiejszej rzeczywistości: zgłębianie i większe zrozumienie prawdy objawionej przez dotarcie i odkrycie źródeł oraz przekazanie tej prawdy współczesnemu człowiekowi w takiej formie, aby Bożą prawdę przyjął i żył nią na co dzień. Z kolei przewodniczący sekcji poinformował zebranych o uzyskanych przez członków stopniach naukowych.

Pierwszemu dniu obrad przewodniczyli: ks. F. Gryglewicz, a sesji popołudniowej ks. L. Stachowiak. Pierwszy dzień poświęcony był problematyce starotestamentalnej. Referaty wygłosili: ks. S. Grzybek – „Antropologia Psalmu 8”; ks. L. Stachowiak – „Głos wołającego na pustyni. Posłannictwo Deuteroizajasza w świetle Iz 40, 1-11”; ks. J. Homerski – „Słowo Boże a słowo Hagiografa w tekstach prorockich Starego Testamentu”.

Obradom drugiego dnia przewodniczyli: ks. S. Grzybek i ks. F. Józwiak. Tematyka obrad koncentrowała się wokół Nowego Testamentu. Referat wprowadzający wygłosił ks. J. Stępień zatytułowany „«Syneidesis» jako pojęcie kluczowe w antropologii św. Pawła” Następnie referowali: ks. F. Gryglewicz „Aktualna problematyka czwartej Ewangelii” i ks. J. Szlaga: „Funkcja «gwiazdy magów» w strukturze Mt 1-2” W sesji popołudniowej ks. J. Chmiel przedstawił referat „Hermeneutyka egzystencjalna Bultmanna i możliwości jej recepcji”, a ks. J. Kudasiewicz „Możliwości zastosowania strukturalizmu w egzegezie Nowego Testamentu”

Ostatni dzień kongresu miał charakter konwersatorium. Obradom przewodniczył ks. E. Szymanek TChr (Poznań). Dyskusja skupiła się wokół problemów: Jak wyklądać Pismo św. w seminariach duchownych w dobie obecnej?; Co w publikacjach biblijnych przekazywać do wykorzystania w pracy duszpasterskiej? Podano propozycje, żeby w „Ruchu Biblijnym i Liturgicznym” zamieszczać artykuły w sposób bardziej komunikatywny, także te o charakterze duszpastersko-homiletyczno-katechetycznym, również nekrologi biblistów oraz informacje o działalności biblijnej w diecezjach. W odpowiedzi na pismo seniora polskich biblistów ks. S. Łacha w sprawie tłumaczenia Psalterza do wydania brewiarza w języku polskim, powołano komisję mającą przeprowadzić dokładną analizę przygotowanego tłumaczenia. W skład komisji weszli: ks. S. Grzybek (przewodniczący), ks. S. Łach, ks. L. Stachowiak, ks. B. Wodecki SVD oraz ks. J. Frankowski.

Każdy dzień obrad bibliści polscy zaczynali Mszą św., a kończyli nabożeństwem eucharystycznym. Nabożeństwa poprzedzały konferencje duszpasterskie wygłaszane przez o. K. Marcalá OFM („Czego polscy duszpasterze i katecheci wymagają od polskich biblistów”) i przez o. K. Lisa („Historia sanktuarium i klasztoru franciszkańskiego na Górze św. Anny”)²⁰.

1978 - KIELCE

XVI Kongres Biblistów Polskich odbył się w dniach 4 - 6. 9. 1978 r. w Kieleckim Wyższym Seminarium Duchownym. Udział wzięło 74 biblistów. Jego głównym zadaniem była analiza problemu natchnienia biblijnego. Kongres zainaugurowano wieczorem 4 września uroczystą Mszą św. koncelebrowaną pod przewodnictwem ks. bpa ordynariusza J. Jaroszewicza. Natomiast obrady otworzył następnego dnia przewodniczący Sekcji Biblistów Polskich o. H. Langkammer OFM. Na wstępie poinformował zebranych o przyjęciu o. A. Jankowskiego na okres pięciu lat do grona członków Pa-

²⁰ Sprawozdanie: ks. T. MATRAS, RBL 6(1977)335-337.

pieskiej Komisji Biblijnej. Zakomunikował również, że ks. R. Rubinkiewicz SDB, pracownik naukowy KUL-u, uzyskał doktorat nauk biblijnych.

W pierwszym dniu obradom przewodniczyli: ks. F. Kłoniecki (Gniezno), a w sesji popołudniowej ks. W. Smereka. Referaty wygłosili: ks. J. Chmiel „Intencja autora jako zasada hermeneutyczna – Przyczynek do teologii natchnienia biblijnego”; ks. M. Peter „«Szema Israel» (Pwt 6, 4) – tekst monoteistyczny?”; o. H. Langkammer „Stary Testament a Boże dzieło zbawcze w Chrystusie – Zagadnienie techniki hermeneutycznej w teologii św. Pawła”; ks. R. Rubinkiewicz SDB (Lublin): „Z badań nad literaturą pseudoepigraficzną Starego Testamentu” i ks. H. Muszyński (Pelplin): „Trudności i postulaty aktualnego ujęcia problemu natchnienia biblijnego”. Pierwszy dzień obrad zakończono nabożeństwem słowa Bożego, podczas którego o. A. Jankowski OSB (Kraków) wygłosił konferencję pt.: „Słudy Słowa (Łk 1, 2)” (mówiąc m. in.: „Pismo święte to źródło naszej siły, z którego trzeba pić na kolanach”).

Drugi dzień obrad (6 września) rozpoczęła koncelebra Mszy św. w intencji zmarłych biblistów, pod przewodnictwem ks. bpa J. Gurdy, sufragana kieleckiego. Obradom przewodniczył ks. F. Józwiak (Włocławek), a referaty wygłosili: ks. F. Gryglewicz „Kościół Janowy a teologia czwartej Ewangelii”, ks. T. Jelonek (Kraków): „Lingwistyka matematyczna jako narzędzie badania Pisma świętego”²¹.

1979 - NYSA

XVII Sympozjum Biblistów Polskich zorganizowane zostało w dniach 3 - 4. 9. 1979 r. w gmachu WSD w Nysie. Temat spotkania: „Słowo Boże w pierwotnym Kościele” był kontynuacją rozważań ubiegłorocznych nad naturą inspiracji biblijnej i metodami interpretacji słowa Bożego. Tym razem wysiłki uczestników koncentrowały się wokół zagadnienia akceptacji i interpretacji natchnionej mowy w Kościele czasów apostołskich i pierwszych wieków chrześcijaństwa. Obrady rozpoczęto Mszą św. koncelebrowaną pod przewodnictwem ordynariusza diecezji Śląska Opolskiego ks. bpa A. Nossola. Sympozjum otworzył przewodniczący Sekcji Biblistów Polskich o. H. Langkammer OFM, witając uczestników i gości kongresu²². Następnie uczestnicy wysłuchali nadesłanego z Watykanu telegramu od Ojca Świętego Jana Pawła II: „Biblistom Polskim zebrany na XVII Sympozjum na temat: «Słowo Boże w pierwotnym Kościele» Jego Świątobliwość Jan Paweł II śle braterskie pozdrowienie w Panu i zapewnia o duchowej łączności. Poleca Bogu ich prace, aby wydały owoc stokrotny, przyczyniając się do pełniejszego zrozumienia posłannictwa słowa natchnionego. Całym sercem udziela wszystkim uczestnikom błogosławieństwa apostołskiego”. Potem przewodniczący sekcji poinformował zebranych o uzyskanych stopniach naukowych z zakresu Pisma świętego w ubiegłym roku akademickim.

W pierwszym dniu obradom przewodniczyli: sesji przedpołudniowej – ks. F. Kłoniecki, a po południu ks. M. Peter. Referaty wygłosili: ks. G. Hentschel (Erfurt) „Historyczna podstawa tradycji o proroku Eliaszu”; ks. J. Chmiel „Pojęcie i rola kerygmatu w pierwotnym Kościele”; ks. J. Woźniak CM (Żmigród) „Implikacje «haj Jahwe»” oraz ks. T. Jelonek „Wielkość i rola słowa Bożego według Listu do Hebrajczyków” Ojciec A. Jankowski OSB, jako członek Papieskiej Komisji Biblijnej, poinformował o pracach tejże komisji (w zakresie, w jakim jest to możliwe, gdyż komisja pracuje *sub secreto*).

²¹ Sprawozdanie: ks. T. MATRAS, RBL 1(1979)63-64.

²² W kongresie udział wzięli również: ks. W. Reidl i ks. G. Hentschel, wykładowcy biblistyki w katolickim seminarium duchownym w Erfurcie.

Pierwszy dzień pracy zakończono nabożeństwem, podczas którego ks. S. Grzybek wygłosił konferencję nt.: „Elementy konstytucyjne biblijnej radości”

Drugi dzień obrad rozpoczęto Mszą św. koncelebrowaną pod przewodnictwem o. A. Jankowskiego, podczas której homilię nt.: „Słowo Jezusa pełne mocy” wygłosił ks. J. Kudasiewicz. Obradom przewodniczył ks. F. Józwiak. Referat wygłosił ks. A. Odzimek (Sandomierz): „Łukaszy kerygmat o Jezusie Męczenniku”²³.

1980 - WŁOCŁAWEK

„Aspekty natchnienia biblijnego” – to temat XVIII Sympozjum Biblistów Polskich, odbywającego się 8 – 9. 9. 1980 roku w WSD we Włocławku. Wzięło w nim udział ok. 60 biblistów. Sympozjum rozpoczęło już tradycyjnie uroczystą Mszą św. koncelebrowaną w katedrze włocławskiej pod przewodnictwem ks. bpa J. Zaręby. Obrady otworzył i przewodniczył im o. H. Langkammer. Na początku poinformował o nowych stopniach naukowych uzyskanych w zakresie Pisma św. W godzinach przedpołudniowych wygłoszono dwa referaty: ks. J. Chmiel – „Modele antropologiczne w interpretacji natchnienia biblijnego” i ks. B. Wodecki – „Wyposażenie duchowe Mesjasza według Iz 11, 1-5” W pierwszym referacie autor przedstawił dwa modele antropologiczne możliwe do zastosowania w analizie natchnienia biblijnego; model psychoantropologiczny oraz model dramatu społecznego. Pierwszy podkreśla istnienie ścisłej więzi między postawą i gestami człowieka a pewnymi przedstawieniami symbolicznymi. W drugim zaś można wyróżnić następujące pojęcia kluczowe: korzeń – metafora, struktura – antystruktura, ograniczalność, społeczność – wspólnota. Struktura-antystruktura stanowią dwa bieguny, w ramach których dokonuje się proces przemiany w grupie społecznej. Prelegent ukazał także próby adaptacji obu modeli do interpretacji danych biblijnych. Zaznaczył przy tym, że nie pretendują one do zastąpienia tradycyjnego ujęcia inspiracji, wnoszą jedynie doń nowe elementy rozszerzające i wzbogacające je. Ksiądz B. Wodecki po przedstawieniu problemów krytyki tekstu zajął się analizą występujących w tym fragmencie pojęć.

Kolejny wykład wygłosił ks. B. Ponizy: „Poznanie Boga według Mdr 13, 1-9”. Prelegent dowodził, że autor Księgi Mądrości jako pierwszy z pisarzy natchnionych przyjął postawę otwartą wobec współczesnych sobie prądów myślowych, sięgając w obronie monoteizmu do argumentacji filozoficznej. Jako ostatni wystąpił ks. P. Cieślik: „Zagadnienia kerygmatu w kazaniach misyjnych Dziejów Apostolskich”. Autor przypomniał, że kazania te stanowią w ramach drugiego dzieła Łukasza wyraźnie oddzielone od kontekstu jednostki o charakterze homogenicznym. Centralne miejsce w kazaniach misyjnych zajmuje męka, śmierć i zmartwychwstanie. W ten sposób ujęte nauczanie pełniło rolę wzorca dla Kościoła pierwotnego.

W drugim dniu pierwszy referat wygłosił ks. T. Hergesel: „Cud w interpretacji autorów biblijnych”. Zwrócił on przede wszystkim uwagę na wymóg natury metodologicznej, że w badaniach zjawisk ujmowanych jako cudowne należy respektować dane filologii biblijnej i dopiero na tym tle odczytać treść zawartą w analizowanych faktach. Jako drugi referował ks. T. Jelonek: „Rola Ducha Świętego według Listu do Hebrajczyków” Analizę problemu prelegent oparł na metodzie statystyki lingwistycznej. Po ożywionej dyskusji wywołanej referatami, podsumowania i zamknięcia sympozjum dokonał o. H. Langkammer²⁴.

²³ Sprawozdanie: ks. T. MATRAS, RBL 2(1980)106-108.

²⁴ Sprawozdania: ks. M. GOŁĘBIEWSKI, AK 96, 2(1981)306-307; o. H. ORDON, RTK 1(1981)105-108.

W dniach 7 - 8. 9. 1981 roku odbyło się w WSD w Pelplinie XIX Sympozjum Biblistów Polskich. Obradowano na temat: „Kyrios - Pneuma” Sympozjum rozpoczęto Mszą św. koncelebrowaną pod przewodnictwem ordynariusza diecezji chełmińskiej ks. bpa M. Przykuckiego. W wygłoszonej homilii Ksiądz Biskup akcentował zadania biblistów: poznawanie zapisanego słowa Bożego i głoszenie Dobrej Nowiny tak, aby poprzez Pismo św. doskonalić człowieka, uczyć go współpracy z łaską i nieść pokój w codzienne życie ludzkie. Obrady otworzył o. H. Langkammer OFM. W komunikatach poinformował o uzyskanych stopniach naukowych z zakresu Pisma św. Obradom w pierwszym dniu przewodniczyli: ks. J. Łach (Warszawa) przed południem, a po południu ks. F. Józwiak (Włocławek). Referaty wygłosili: o. A. Jankowski OSB - „Wymiar pneumatologiczny chrystologii Nowego Testamentu”. Referent wskazał na główne zadanie chrystologii biblijnej, a mianowicie systematyczne ukazywanie całościowego obrazu Chrystusa na podstawie pism Nowego Testamentu, które nie są kronikarskim przekazem ziemskich dziejów Jezusa, ale duszpasterskim wykładem wiary w Niego. Pneumatologiczny wymiar chrystologii biblijnej daje się zauważyć we wszystkich warstwach źródeł. Z kolei ks. A. Tronina (Lublin) w referacie: „Chrystologiczna interpretacja Psalterza w Nowym Testamencie” ukazywał postawę pierwotnego Kościoła, który opierając się na zasadzie „wypełniania”, uznał księgi Starego Testamentu, w tym również Psalterz, za zapowiedź zbawczej misji Chrystusa. Chrystologiczna reinterpretacja Psalterza poszła w dwóch kierunkach: odczytywania psalmów w świetle tajemnicy paschalnej (mesjańskie) i jako wyjaśniania pewnych aspektów misterium (omówiono to na podstawie Psalmu 68). Następnie przemawiał ks. A. Suski (Płock): „Jedność kandydu *Benedictus* (Łk 1, 68-79)”. Referent wykazał, że za jednością kandydu przemawiają: struktura literacka, podłoże tradycji, jednaki sposób wykorzystania materiału biblijnego, schemat myślowy oraz idea zbawienia wysuwająca się na pierwszy plan tematycznych zagadnień. Ksiądz B. Poniży (Poznań) omawiał temat: „Reinterpretacja opisu wyjścia Izraelitów z Egiptu w Księdze Mądrości”. Najmłodszą interpretacją opowiadania o wyprowadzeniu z ziemi egipskiej jest homilia zawarta w Księdze Mądrości, powstałej w diasporze aleksandryjskiej, na styku dwóch światów kulturowych - hellenizmu i judaizmu oraz dwóch odmiennych światopoglądów: politeizmu i monoteizmu. Autor referatu zmierzał do wniosku, że Księga Wyjścia przekazuje relacje o wydarzeniach istotnych dla tworzącej się religijnej wspólnoty izraelskiej. Pierwszy dzień obrad zakończono nabożeństwem do Ducha Świętego, podczas którego konferencję ascetyczną „Pięćdziesiątnica egzegetów” wygłosił ks. J. Chmiel.

W drugim dniu sympozjum Mszę św. koncelebrowano pod przewodnictwem ks. J. Bukakowskiego, rektora seminarium w Pelplinie. Obrady w tym dniu prowadził ks. J. Pytel (Poznań). Referaty wygłosili: ks. R. Rubinkiewicz SDB - „Pan zaś jest Duchem (2 Kor 3, 17)”, szukając odpowiedzi na pytanie, czy i w jakim stopniu św. Paweł wykorzystał w swojej interpretacji palestyńską tradycję haggadyczną? Ksiądz T. Hergesel (Wrocław) podjął temat: „Inspiracja biblijna polskiego dramatu romantycznego (w 150 rocznicę powstania listopadowego)”. Referent ukazał ogromny wpływ literatury biblijnej na język, kształt i tematykę utworów romantycznych. Dwa kręgi zagadnień: walka dobra ze złem oraz posłannictwo niesłusznie cierpiącego narodu znalazły swoje uzasadnienie w lekturze Pisma św. Cierpienie Polski zestawiane z męką Chrystusa nabierało cech ponadnarodowych i ponadczasowych oraz otwierało ludom cierpiącym perspektywę wolności i zbawienia. Po dyskusji poinformowano uczestników o przygotowywanych publikacjach z zakresu biblistyki w ramach wydawnictw: KUL-u (ks. R. Rubinkiewicz), PTT - Kraków (ks. T. Matras), „Ateneum” - Włocławek (ks. F. Józwiak); ponadto o drugim wydaniu Biblii Poznańskiej (ks. M. Peter). O swoich publikacjach informowali także: ks. W. Borowski CRL i o. A. Jankowski OSB.

Wybrany został również nowy zarząd sekcji: o. H. Langkammer OFM – przewodniczący, ks. M. Peter – wiceprzewodniczący, oraz członkowie – o. A. Jankowski OSB, ks. J. Łach, ks. J. Chmiel, ks. J. Szlaga²⁵.

1983 – LUBLIN

Kolejny zjazd biblistów polskich odbył się w ramach VI Kongresu Teologów, obradującego w Lublinie w dniach 14 – 16. 9. 1983. Jednoroczna przerwa w spotkaniach biblistów spowodowana była wprowadzeniem stanu wojennego w Polsce. W spotkaniu udział wzięło 59 uczestników, w tym po raz pierwszy przedstawiciel Kościoła prawosławnego.

Prace Kongresu Teologów Polskich podzielone były na dwie zasadnicze części; pierwsza – ogólna, którą po inauguracyjnej Mszy św. koncelebrowanej pod przewodnictwem ks. bpa B. Pylaka otworzyli: ks. kard. F. Macharski i rektor KUL-u ks. bp P. Hemptek, oraz druga – o tematyce specjalistycznej. Temat spotkania to wkład chrześcijaństwa w kulturę spuściznę Polski. W ramach sesji ogólnej pierwszego dnia nie wygłoszono referatów o tematyce biblijnej.

Spotkanie biblistów otworzył przewodniczący sekcji o. H. Langkammer OFM. We wprowadzeniu poinformował zebranych m.in. o wyniesieniu do godności biskupiej trzech biblistów polskich: ks. E. Samsela (Łomża), ks. W. Ziemy (Olsztyn) i ks. K. Romaniuka (Warszawa), oraz o wyborze ks. E. Szymanka TChr na przełożonego generalnego Zgromadzenia Księży Chrystusowców. Wspomniano również zmarłych biblistów: ks. S. Łacha (KUL), ks. W. Smerekę (PAT – Kraków), ks. M. Petera (PWT – Poznań) oraz ks. K. Gołębiowskiego (Płock). W czasie sesji o. H. Langkammer zdał również sprawozdanie z okresu swojej prezesury obejmującej lata 1976 – 1983²⁶.

W pierwszym dniu obradom przewodniczył ks. prof. L. Stachowiak (Lublin). Wygłoszono jeden referat: „Wpływ Biblii na kulturę polską do II wojny światowej” (ks. F. Gryglewicz) oraz komunikat (o. A. Jankowski OSB): „Skład i zakres działania Papieskiej Komisji Biblijnej w ostatnich latach”. Uczestnicy poznali aktualny skład Papieskiej Komisji Biblijnej oraz podejmowane przez nią w ostatniej kadencji prace, w szczególności nad przygotowywanym do publikacji dokumentem dotyczącym chrystologii biblijnej. W drugim dniu obradom przewodniczył ks. S. Grzybek. Tak jak poprzedniego dnia wygłoszono: jeden referat (ks. T. Hergesel): „Chrystus Młodej Polski”, omawiający odzwierciedlenie Chrystusa w literaturze Młodej Polski, symbolikę i inspiracje chrystologiczne w świetle ówczesnych osiągnięć biblijnych. Z komunikatem „Wpływ Biblii na kulturę Słowian” wystąpił ks. R. Rubinkiewicz. Uzupełniono również skład zarządu sekcji: ks. J. K. Pytel zastąpił zmarłego ks. M. Petera²⁷.

1984 – ROKITNO

Miejscem spotkania biblistów polskich w dniach 26 – 27. 9. 1984 r. było sanktuarium Maryjne diecezji gorzowskiej – Rokitno. Symposium zgromadziło 46 uczestników z 19 ośrodków. Jak co roku przed przystąpieniem do obrad bibliści koncelebrowali uroczystą Mszę św., tym razem pod przewodnictwem ks. bpa P. Sochy. W pierwszym dniu obrad wygłoszono dwa referaty i trzy komunikaty. Ksiądz S. Grzybek mówił o metodologii teologii biblijnej. Był to równocześnie referat wprowadzający w tematykę całego spotkania. Prelegent przedstawił spektrum metod badań biblijnych i proponowane

²⁵ Sprawozdanie: ks. T. MATRAS, RBL 1(1982)56–59.

²⁶ Pełny tekst zamieszczony jest po sprawozdaniu z obrad.

²⁷ Sprawozdanie: ks. T. MATRAS, RBL 5(1984)425–426.

przez nie sposoby dochodzenia do zrozumienia słowa Bożego zawartego w Piśmie św. Drugi referat nt.: „Problem interpretacji genealogii 1 Krn 1-9” wygłosił ks. J. Łach, udowadniając, że ten fragment Księgi Kronik jest, wbrew pozorom, przede wszystkim teologicznym wstępem do dalszej części księgi. Ksiądz J. Chmiel wygłosił komunikat pod tytułem: „Propozycje egzegetyczne Rene Girarda” Była to krytyczna analiza jego poglądów na gruncie egzegezy biblijnej. Charakter informacyjny miało wystąpienie o. A. Jankowskiego na temat składu i działalności Papieskiej Komisji Biblijnej. Ksiądz T. Herrmann przedstawił zasady i organizację międzyseminaryjnych konkursów biblijnych, mających na celu poprawę znajomości tekstów biblijnych wśród seminarzystów.

Po południu wygłoszono dwa referaty. Ksiądz S. Potocki mówił na temat: „Metody kompozycji słów mędrców anonimowych (Prz 22, 17 - 24, 22)”. Prelegent proponuje podział fragmentu na trzy części, opierając się na wyrażającym ideę troistości terminu „szalishim” (22,20). Pierwsza z nich jest ostrzeżeniem przed działaniem na własną szkodę, druga mówi o karności serca, trzecia o mądrości. Temat drugiego referatu ujęty był w formie pytania: „Kim jest człowiek dla podstaw antropologii Księgi Syracha (Syr 18, 7)?”. Ksiądz R. Krawczyk przedstawił w nim zbieżności terminologiczne i merytoryczne między Księgą Syracha a trzema pierwszymi rozdziałami Księgi Rodzaju.

W drugim dniu sympozjum został wygłoszony tylko jeden referat: „Rola tematu wyjścia z Egiptu i podboju Ziemi Obiecanej w relacji Ewangelii św. Mateusza”. Ksiądz A. Kowalczyk zwrócił w nim uwagę na wyraźny wpływ Pięcioksięgu, Księgi Jozuego i Ps 107 na formę i treść Ewangelii wg św. Mateusza. W dyskusji po referacie zastanawiano się, czy liczne podobieństwa między tymi księgami były zamierzone przez Ewangelistę²⁸.

1985 - TARNÓW

Kolejne sympozjum odbyło się w dniach 17 - 18. 9. 1985 r. w tarnowskim WSD. Uczestniczyło w nim 69 biblistów. Mszy św. inauguracyjnej przewodniczył ks. bp J. Ablewicz, ordynariusz tarnowski, a obrady otworzył przewodniczący sekcji biblistów o. H. Langkammer. Po powitaniu przybyłych i złożeniu podziękowań gospodarzom spotkania poinformował zebranych o mianowaniu o. A. Jankowskiego OSB, konsultora Papieskiej Komisji Biblijnej, opatem zakonu benedyktynów w Polsce, a ks. H. Muszyńskiego z Pelplina, ks. A. Odzimka z Sandomierza i ks. R. Karpińskiego z Lublina - biskupami pomocniczymi, a także o wyborze ks. J. Szlagi na prorektora, zaś ks. J. Homerskiego na dziekana Wydziału Teologicznego KUL-u; ks. J. Chmiel został wybrany dziekanem Wydziału Teologicznego w Krakowie, a ks. J. Kudasiewicz kierownikiem Studium Nauk Biblijnych KUL-u.

Pierwszego dnia referaty wygłosili: ks. J. Łach: „Obowiązek pojednania i miłości (Mt 5, 43-48)” Referat dotyczył funkcji i znaczenia logionu Mt 5, 48 o przebaczeniu nieprzyjaciołom i jego uzasadnienia w wezwaniu: „Bądźcie doskonali jak Ojciec wasz niebieski”. Ksiądz A. Strus SDB (Łąd) mówił na temat: „Rozwój prorocstwa o Emanuelu jako przykład hermeneutyki wewnątrzbiblijnej w Starym Testamencie” Prelegent zwrócił uwagę na warianty tekstowe perykopy Iz 7, 10-17, a przez to na rozwój jej rozumienia od VIII wieku aż po czas pism qumrańskich. Ojciec J. Rosłon OFMConv (Warszawa) przedstawił: „Problem życia w Księdze Psalmów”. Na podstawie analizy metafor zbawczych w psalmach autor wykazał, że podstawową ich problematyką jest temat życia. Samo zbawienie jest wynikiem świadomej współpracy człowieka ze zbawiającym

²⁸ Sprawozdanie i lista uczestników sympozjum: ks. T. JELONEK, RBL 2(985)177-180.

Bogiem. Ksiądz S. Mędała CM (Warszawa) zaprezentował: „Formy interpretacji Biblii w judaizmie okresu międzytestamentalnego”. W referacie przedstawiono próby znalezienia zależności form interpretacyjnych od środowiska ich powstania. Siostra E. Jezierska OSU (Wrocław) omówiła: „Motyw śmierci i zmartwychwstania z Chrystusem według Flp 3, 10”. Była to interpretacja tekstu wskazująca na udział chrześcijanina w zbawczej misji Chrystusa, w Jego śmierci i zmartwychwstaniu, prowadzących do życia w chwale. Ksiądz A. Szewciw (Gorzów Wlkp.) przedstawił: „Soteriologiczny aspekt terminu «okouo» w Listach św. Pawła”. Referat dotyczył posłuszeństwa w życiu i orędziu Jezusa oraz jego odzwierciedlenie w teologii św. Pawła. Pierwszy dzień obrad zakończyło nabożeństwo eucharystyczne, w czasie którego ks. S. Grzybek wygłosił konferencję ascetyczną na temat odpowiedzialności za owocowanie słowa Bożego w życiu każdego człowieka.

Drugi dzień sesji rozpoczęto od Mszy św. pod przewodnictwem o. opata A. Jan-kowskiego. Referaty w tym dniu wygłosił: ks. S. Hałas SCJ (Stadniki): „Oryginalność koncepcji odrodzenia według Pierwszego Listu św. Piotra (1 P 1, 3-23)”. Analiza problemu odrodzenia w Pierwszym Liście św. Piotra dokonana została w czterech etapach; odrodzenie człowieka przez Boga, analiza czasownika „anagennan”, Chrystus jako narzędzie odrodzenia, dynamiczna koncepcja odrodzenia wg św. Piotra. Ksiądz H. Lempa (Wrocław) przedstawił: „Badania nad Apokalipsą św. Jana we współczesnej biblistyce polskiej”. Prelegent omówił powojenne badania biblistów polskich nad przekładami, komentarzami i objaśnieniami do Księgi Apokalipsy. Ksiądz M. Bednarz (Tarnów) zaprezentował sylwetkę ks. Walerego Serwatowskiego – biblisty seminarium tarnowskiego, jednego z inicjatorów odnowy w bibli- styce polskiej w XIX w. W nawiązaniu do tego komunikatu postulowano, w dyskusji kończącej drugi dzień obrad, częstsze przypominanie postaci biblistów polskich oraz ich osiągnięć. Proponowano również powrót do praktyki zapraszania gości z zagranicy, a także zachęcano młodych biblistów do prezentowania prowadzonych przez siebie badań. Zgłoszono także wnioski o utworzenie komisji do dialogu z Żydami oraz o powołanie Stowarzyszenia Apostolatu Biblijnego. Symposium zakończyło się spotkaniem w domu biskupim, na które zaprosił uczestników sesji ordynariusz diecezji tarnowskiej²⁹.

1986 - KATOWICE

Od 16 do 17. 9. 1986 r. Symposium Biblistów Polskich obradowało w Katowicach. W gmachu WSD zebrało się 69 biblistów. Głównym organizatorem był ks. S. Pisarek (Katowice). Symposium rozpoczęto Mszą św. koncelebrowaną, pod przewodnictwem ks. bpa D. Zimonia, ordynariusza diecezji katowickiej, który wygłosił homilię na temat posługi teologa w przekazywaniu słowa Bożego. Obrady otworzył prezes o. H. Langkammer. Po powitaniu i wyrażeniu wdzięczności gospodarzom spotkania poinformował on o nominacji biskupiej ks. A. Suskiego, który jest już jedenastym po wojnie biblistą otrzymującym sakrę biskupią, oraz o uzyskanych stopniach naukowych i objętych urzędach przez członków sekcji biblijnej. Sesji przedpołudniowej, poświęconej przede wszystkim problematyce hermeneutyki biblijnej, przewodniczył ks. J. Chmiel. Pierwszy referat wygłosił ks. S. Pisarek (Katowice): „Historia oddziaływania tekstu: „Wirkungsgeschichte» jako nowa metoda badania Nowego Testamentu”. Referent przedstawił zasadnicze założenia metody oraz możliwości jej zastosowania przede wszystkim w komentarzach do Ewangelii. Ksiądz J. Czerski (Nysa) zaprezentował rozważania zatytuło-

²⁹ Sprawozdanie i lista uczestników symposium: ks. T. MATRAS, RBL 3(1986)280-285.

wane: „Nowotestamentalna terminologia miłosierdzia” Omówił trzy grupy semantyczne: *eleos-eleeo*, *oiktirmos-oiktiro* i *splagchnon-splangchnidzomai* w kontekście badań nad wpływami hebrajskimi, hellenistycznymi i Septuaginty na semantykę Nowego Testamentu. Ksiądz T. Jelonek wygłosił referat: „Hipoteza Łukasowego autorstwa Listu do Hebrajczyków”. Referent wywołując najbardziej ożywioną dyskusję, proponował uznanie wkładu św. Łukasza w autorstwo Listu do Hebrajczyków na podstawie podobieństw z Dziejami Apostolskimi, a przede wszystkim z mową św. Szczepana.

Sesji popołudniowej przewodniczył ks. L. Stachowiak. Ksiądz N. Höslinger (Klosterneuburg) wygłosił referat: „Drogi i środki służące przybliżeniu Biblii ludziom”. Prelegent dzielił się doświadczeniami z pracy w ośrodku pastoralno-biblijnym. Mówił o metodach i środkach tam stosowanych, a także o swoich obserwacjach dotyczących apostołstwa biblijnego. Ksiądz J. Flis (Lublin) zajął się problemem: „Demony według Nowego Testamentu – mit czy rzeczywistość” Była to próba odpowiedzi na pytanie, czy nieliczne wzmianki na temat demonów w Nowym Testamencie dają postawę do wyciągania wniosków co do ich istnienia i natury, oraz jakimi formami posługują się autorzy ksiąg Nowego Testamentu mówiąc o demonach. Pierwszy dzień pracy zakończono nabożeństwem eucharystycznym, któremu przewodniczył ks. M. Wolniewicz (Poznań). Po nabożeństwie zorganizowano spotkanie z ks. B. Woźnicą – przedstawicielem Wydawnictwa Diecezjalnego oraz Księgarni św. Jacka w Katowicach.

W drugim dniu obradom przewodniczył ks. J. Łach, a dyskusji ks. J. Szlaga. Referat wygłosił: ks. T. Brzegowy (Tarnów): „Prorok Natan i budowa świątyni” Proroctwo Natana, w którym obiecany jest Dawidowi i jego potomkom tron, zostaje poszerzone o obietnicę mesjańskiego potomka i nowej świątyni, w której zamieszka Bóg pośród ludu.

Ksiądz A. Kowalczyk (Gdańsk) rozważał: „Wpływ Heksateuchu na dobór perykop w częściach narracyjnych Ewangelii Mateusza”. Porównanie Ewangelii wg św. Mateusza z tekstami Heksateuchu ukazuje punkty styczne tych przekazów oraz miejsca paralelne. Dyskusja pierwszego dnia obrad dotyczyła przede wszystkim problematyki pastoralno-biblijnej związanej z apostołatem biblijnym (zainteresowanie i przybliżenie Pisma św. dzieciom i młodzieży, współpraca ośrodka austriackiego z Instytutem Biblijnym i towarzystwami biblijnymi katolickimi i niekatolickimi). Ukazywano osiągnięcia w polskim duszpasterstwie biblijnym, ale też wskazywano na duże braki, zwłaszcza w formach duszpasterstwa parafialnego. Postulowano, aby w każdym dekanacie był referent biblijny, w osobie wykształconego biblisty. Naglącą sprawą jest opracowanie i wydanie duszpasterskiego komentarza do Biblii. Symposium zakończono spotkaniem z biskupami katowickimi w kurii biskupiej³⁰.

1987 - CZĘSTOCHOWA - JASNA GÓRA

We wstępie do sprawozdania z symposium czytamy: „Jubileuszowe Symposium Biblistów Polskich w dniach 16 - 17 września 1987 r. odbyło się w Częstochowie - na Jasnej Górze. Faktycznie było to XXIV spotkanie, ale XXV rok działalności sekcji wykładowców Pisma św. przy Radzie Naukowej Episkopatu Polski. W okresie stanu wojennego w 1982 r. z przyczyn niezależnych nie zorganizowano symposium”. Były przynajmniej trzy powody do świętowania jubileuszu: obok wspomnianego XXV-lecia działalności sekcji, jest to również 25 spotkanie biblistów (łącznie z pierwszym, jeszcze przedwojennym, w Krakowie w 1937 roku) oraz pięćdziesięciolecie od tego właśnie Pierwszego Zjazdu Biblistów Polskich.

³⁰ Sprawozdanie i lista uczestników spotkania: ks. T. MATRAS, RBL 1(1987)74-78.

Obrady biblistów otworzył prezes o. H. Langkammer. Poinformował zebranych o wyniesieniu ks. P. Skuchy do godności biskupiej oraz o uzyskanych przez biblistów stopniach, tytułach naukowych i stanowiskach dydaktycznych. Skierował także słowa wdzięczności pod adresem ojców paulinów – gospodarzy symposium. Obradom przedpołudniowym przewodniczył ks. J. Chmiel. Głos zabrali: ks. J. Gnilka (Monachium) – członek Papieskiej Komisji Biblijnej i zarazem Papieskiej Komisji Teologicznej: „Jesu ipsissima mors”. Referat zawierał ekspicyjną interpretację śmierci Jezusa zawartą w opisie Ostatniej Wieczerzy jako trwały element tradycji. Kontynuację służby Jezusa spełnianej na rzecz ludzi dostrzega się w Jego ostatniej posłudze, w oddaniu życia. W formie komunikatu s. Ewa Jezierska OSU przedstawiła temat: „Preegzystencja chrześcijanina w ujęciu 2 Kor 5, 15” Preegzystencją chrześcijanina nazywa prelegentka życie nie dla siebie, ale dla Chrystusa, stwierdzając, że wierni odkupieni przez Chrystusa winni żyć dla Tego, który za nich umarł. Postawa ta wynika z preegzystencji Chrystusa dla swojego Ojca i ludzi. Ksiądz H. Lempa (Wrocław) w referacie: „Symbolika eklezjalna w Apokalipsie św. Jana” wykazał, że symbolika Janowa jest mocno zakorzeniona w Starym Testamencie. O lokalizacji biblijnego Mefaat mówił o. A. Arndt OFM (Kłodzko), przedstawiając wyniki badań archeologicznych prowadzonych w obecnej miejscowości Umer Rasas w Jordanii, gdzie odkryto resztki bizantyjskiego kościoła z mozaiką przedstawiającą niektóre miasta Ziemi Świętej. Wśród nich dwukrotnie występuje Mefaat – miasto z czasów Jozuego.

Obradom popołudniowym przewodniczył ks. J. Łach, a referat: „Pismo św. w nauczaniu Jana Pawła II” wygłosił ks. J. Szlaga. Podkreślił w nim, jak fundamentalną rolę odgrywa w nauczaniu obecnego Papieża Pismo św., wyjaśniane zawsze zgodnie z egzegezą naukową. Wprawdzie wśród dokumentów ogłoszonych przez Jana Pawła II nie ma jeszcze takiego, który by bezpośrednio zajmował się problematyką biblijną, to w dotąd ogłoszonych obecna jest ona poprzez przedstawianą krytykę historyczną i literacką tekstów biblijnych oraz przez egzegezę i wnioski teologiczne. Pierwszy dzień obrad zakończono koncelebrowaną Mszą św. w kaplicy Matki Bożej, przed Jej cudownym Wizerunkiem. Koncelebrze przewodniczył ks. bp A. Suski. Homilię wygłosił o. H. Langkammer OFM. Mówił o wierze Maryi, która powinna kształtować wiarę głosicieli Ewangelii. Uczestnicy symposium wzięli również udział w Apelu Jasnogórskim.

Drugi dzień spotkania rozpoczęto Mszą św., której przewodniczył i wygłosił homilię ks. bp S. Nowak, ordynariusz częstochowski. Porównał posługę biblistów do funkcji proroków – sług i stróżów słowa Bożego. Pracę biblistów nazwał „męczeństwem litery”. Obradom w tym dniu przewodniczył ks. J. Pytel. Wygłoszono trzy referaty. Ksiądz R. Rubinkiewicz SDB omówił problem: „Apokaliptyka u progu Nowego Testamentu”. Przedstawił stan współczesnych badań nad apokaliptyką wczesnego judaizmu, a zwłaszcza w odniesieniu do niektórych jej aspektów: apokaliptyka jako zjawisko literackie, pochodzenie apokaliptyki, jej istota i środowisko życiowe. Ksiądz J. Chmiel rozważał zagadnienie: „Opowiadania biblijne: aspekt genealogiczny i hermeneutyczny” Referent przedstawiał rolę opowiadania w tekście biblijnym, szczególną uwagę zwracając na opowiadanie mityczne oraz symboliczne, ukazując związek z przekazywaną treścią. Ksiądz B. Poniży zajął się problemem: „Opowiadanie o wężu z brązu (Lb 21, 4–9) w świetle Księgi Mądrości i Ewangelii św. Jana”. Prelegent ukazał wielowiekową biblijną genezę motywu wywyższenia. Łączna egzegeza odnośnych fragmentów pozwala stwierdzić, że Chrystus wywyższony na krzyżu jest pełnią objawienia i dawcą życia oraz pełni rolę pośrednika między Bogiem a ludźmi. Każdy z bloków spotkania kończyła dyskusja nad przedstawionymi tezami. Na koniec przedstawiono postulaty organizacyjne³¹.

³¹ Sprawozdanie i lista uczestników symposium: ks. T. MATRAS, RBL 1(1988)84–88. Materiały z symposium zamieszczono w RBL (1988).

W dniach 13 - 14. 9. 1989 r. w Łódzkim WSD spotkało się na dorocznym sympozjum 68 biblistów polskich. Po raz dwunasty obrady otworzył o. H. Langkammer. Zakomunikował o wyniesieniu do godności biskupiej ks. J. Szlagi - prorektora KUL-u, wspomniał zmarłego ks. F. Jóźwiaka, wykładowcy biblistyki WSD we Włocławku. Uczestników spotkania przywitał również rektor łódzkiego seminarium duchownego ks. bp A. Lepa. Sesji przedpołudniowej przewodniczył ks. J. Łach. Wygłoszono dwa referaty i komunikat. Ksiądz L. Stachowiak przedstawił najnowsze tendencje w interpretacji Starego Testamentu, wskazując, w jaki sposób współczesna krytyka biblijna stara się przybliżyć człowiekowi końca XX wieku słowo Boże kierowane do wybranej społeczności w określonym czasie. Ksiądz T. Brzegowy (Tarnów) wygłosił referat: „Jeruzalem, miasto pokoju. Przyczynek do teologii zbawienia w psalmach”. Komunikat przedstawiał Jerozolimę jako miejsce szczególnie uprzywilejowane, promieniujące łaską na króla Izraela, naród wybrany oraz inne narody. Bardzo licznych przykładów takiego widzenia Miasta Świętego dostarcza Księga Psalmów. Ksiądz J. Flis zajął się problemem: „Jak opracować konkordancję biblijną?” W komunikacie przedstawione zostały problemy związane z opracowaniem konkordacji w ogóle, a biblijnej w szczególności, oraz zestawiono najbardziej znane konkordancje obcojęzyczne, z wyszczególnieniem ich rodzajów i zastosowań.

Sesji popołudniowej przewodniczył ks. J. K. Pytel. Rozpoczęła się ona od komunikatu ks. A. Troniny (Lublin) nt.: „Świadectwa epigraficzne o początkach Izraela”. Autor w swoich badaniach oparł się na dokumentach egipskich z II połowy XIII w. a. Chr., gdzie możemy znaleźć informacje o początkach narodu Izraela. Kolejnym punktem programu były wybory do nowego zarządu sekcji biblistów. Prezesem został ks. L. Stachowiak (Lublin - Łódź), wiceprezesem: ks. J. Łach, a członkami zarządu: ks. J. Chmiel, ks. J. K. Pytel i ks. T. Jelonek. Pierwszy dzień obrad zakończono Mszą św. koncelebrowaną, pod przewodnictwem ks. bpa W. Ziółka - ordynariusza łódzkiego. W homilii porównał on egzegetów do apostołów towarzyszących Chrystusowi, w samotności pytających Go o sens wypowiedzianych słów.

Drugi dzień obrad, w uroczystość Podwyższenia Krzyża Świętego, rozpoczęto Mszą św. koncelebrowaną, pod przewodnictwem ks. bpa E. Samsela. Homilię wygłosił o. H. Langkammer ukazując w niej, że dla Maryi, podobnie jak dla Chrystusa, krzyż był ośrodkiem kenozy i wywyższeniem. Obradom w tym dniu przewodniczył ks. J. Chmiel. Referat nt.: „Najnowsze rozwiązania problemu synoptycznego” wygłosił ks. R. Bartnicki (Warszawa). Referent mówił o modyfikacjach teorii dwu źródeł oraz o zupełnie nowych propozycjach rozwiązania problemu synoptycznego. O nowych odkryciach w rejonie góry Nebo zakomunikował o. A. Arndt OFM w sprawozdaniu z prowadzonych w ostatnich latach poszukiwań i badań naukowych, które pozwoliły na zidentyfikowanie znanego z wielu przekazów pielgrzymów monasteru-sanktuarium Mojżesza, mającego znajdować się na biblijnej górze Nebo z ruinami Siyngha. Jak zwykle w programie sesji przeznaczono czas na dyskusję. Między innymi przyniosła ona wniosek o jak najszybsze przygotowanie polskich wydań synopsy, konkordancji, antologii, słownika filologicznego hebrajsko-grecko-polskiego. Ksiądz J. Chmiel, naczelny redaktor „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego” przypomniał o 40-leciu tegoż czasopisma, prosząc o jego propagowanie wśród studentów teologii. Sympozjum zamknął i biblistom pobłogosławił ks. bp W. Ziółek³².

³² Sprawozdanie i lista uczestników sympozjum: ks. T. MATRAS, RBL 1(1989)65-68.

Spotkanie odbyło się w ramach VI Kongresu Teologów Polskich w Lublinie 12 i 13 września 1989 r. Kongres zajmował się chrześcijańskim dziedzictwem bizantyńsko-słowiańskim. Na posiedzeniach plenarnych nie przemawiał żaden z biblistów. Posiedzenia sekcji biblijnej zgromadziły ok. 50 uczestników. Gościem był prof. G. Davies z uniwersytetu w Sheffield. Popołudniowe obrady sekcji biblijnej otworzył ks. L. Stachowiak, a obradom w tym dniu przewodniczył ks. J. Chmiel. Referat wygłosił ks. S. Harężga (Przemyśl): „«En penumati» jako zasada interpretacji Pisma świętego we wschodniej tradycji Kościoła” Referent przedstawił różne sposoby podchodzenia do Pisma św. starożytnych szkół biblijnych uprawiających interpretacją duchową. Wypracowana przez tradycję Wschodu interpretacja odczytywania Pisma św. w duchu, w jakim zostało ono napisane, zyskała aprobatę Vaticanum II i powinna również we współczesnej egzegezie kształtować poleconą przez sobór jedność między Biblią i teologią, duchowością i życiem.

Komunikat „Jeszcze o imieniu «Maria/m»” - uwagi na temat etymologii imienia (opierając się na starożytnych źródłach hebrajskich i greckich) przedstawił ks. A. Tronina; książk G. Witaszek CSsR (Tuchów) „Wspólnota izraelska w świetle społecznej krytyki proroka Amosa”, zaś ks. Z. Dykiel MSF (Poznań) „Znaczenie «eulogen» i wyrażen pokrewnych w Septuagincie”

W drugim dniu obradom przewodniczył ks. J. K. Pytel. Referat wygłosił ks. S. Włodarczyk (Częstochowa): „Człowiek obrazem Boga (Rdz 1, 26-27) według św. Jana Chryzostoma”. Zdaniem referenta zagadnienie koncentruje się wokół interpretacji i wykazania różnic między terminami: „eikon” i „omoiosis” oraz zagadnienia, w jakim stopniu Bóg wyniósł człowieka stwarzając go. Następne pytanie: Co stało się z obrazem Boga w człowieku po grzechu pierwotnym? Odpowiedzi św. Jana Chryzostoma, choć nie zawsze odpowiadają współczesnym normom egzegetycznym, mają pod względem hermeneutycznym duże znaczenie. Komunikaty w tym dniu przekazali: ks. T. Brzegowy: „Wybranie Jerozolimy w świetle psalmów”; ks. T. Hergesel: „Tradycja afrykańska w teologii biblijnej” ukazywał momenty styczne w tradycjach afrykańskich z opisaniami biblijnymi, szczególnie z okresu patriarchów.

Następnie odbyła się dyskusja oraz przedstawiono propozycje i wnioski praktyczne. Między innymi o. opat A. Jankowski OSB poinformował o składzie i pracach Komisji Biblijnej Synodu Plenarnego w Polsce, złożonej z 18 członków - biblistów, której przewodniczy³³.

1990 - WARSZAWA-BIELANY

Miejscem kolejnego, tym razem jednodniowego spotkania (12. 9. 1990 r.), było AWSD na Bielanych w Warszawie. Zgromadziło ono 54 biblistów polskich (w tej liczbie czterech biskupów oraz gościa: ks. prof. J. Delorme, wykładowcę Uniwersytetu łonańskiego). Sympozjum zainaugurowała uroczysta Msza św. koncelebrowana, pod przewodnictwem ks. bpa E. Samsela, podczas której homilię wygłosił o. opat A. Jankowski OSB. Obrady otworzył ks. L. Stachowiak, a przewodniczył im w pierwszym dniu ks. J. Chmiel (przed południem) oraz ks. R. Rubinkiewicz. Książk H. Ordon z Lublina wygłosił referat: „Obietnica Ducha dla Ludu Bożego czasów mesjańskich. Ukazał w nim

³³ Sprawozdanie: ks. T. MATRAS, RBL 3-6(1990)157-158.

ewolucję idei nowego Ducha, obiecanego narodowi wybranemu, przebywającemu w niewoli babilońskiej, zniechęconemu do życia utratą ojczyzny, wolności i świątyni, znaku opieki Bożej. Ksiądz T. Hergesel omawiał temat: „Historia zbawienia według św. Mateusza”, który w przyjściu Jezusa widział wypełnienie się historii od czasów Abrahama aż po czasy ostateczne. Ksiądz J. Warzecha SAC (Warszawa) zaprezentował: „Wyrażenie «pośłać słowo» w Iz 9, 7”. Prelegent zaakcentował zbawczą moc słowa Bożego oraz jego skuteczność. Po południu referat wygłosił o. G. Witaszek CSsR (Tuchów): „Amos z Tekoa – prorok przyszłości”, w którym przedstawił sylwetkę proroka „z innego królestwa”, głoszącego zasady sprawiedliwości społecznej. Ukazał jego szczególne powołanie prorockie, wskazujące na nadejście nowych czasów. Ksiądz P. Gajewski (Piotrków Trybunalski) wygłosił komunikat nt. możliwości użycia techniki komputerowej do badań egzegetycznych. W odróżnieniu od poprzednich spotkań dyskusję przeprowadzano bezpośrednio po wysłuchaniu każdego referatu. W komunikatach końcowych o. A. Jankowski informował o pracach synodu plenarnego w Polsce, a zwłaszcza jego komisji biblijnej. Doktor Z. Kapera (Kraków) mówił o Kongresie Qumranologicznym w Krakowie–Mogilanach w dniach 20–25. 7. 1991 r. oraz zapowiedział ukazanie się w styczniu 1991 r. antologii tekstów qumrańskich. Doktor P. Waclawik (Lublin) poruszał problem apostołstwa biblijnego laikatu oraz publikacji z zakresu biblistyki w Wydawnictwie KUL-u³⁴.

1991 – SIEDLCE

Nowo wybudowany gmach siedleckiego WSD był miejscem kolejnego spotkania w dniach 10 – 11. 9. 1991 roku. W sympozjum udział wzięło 56 biblistów. Mszy św. inauguracyjnej przewodniczył ks. bp J. Mazur – ordynariusz podlaski, który w kazaniu nawoływał do szczególnie wytężonego wysiłku w apostołacie biblijnym i przygotowywaniu do niego seminarzystów. Uczestników spotkania przywitał ks. R. Krawczyk, rektor siedleckiego seminarium, a obrady otworzył ks. L. Stachowiak. Przed południem obradom przewodniczył ks. S. Kur (Warszawa), po południu o. H. Langkammer. Referat wygłosił ks. J. Chmiel: „«Paradosis» – interpretacja tradycji i hermeneutyka biblijna”; na podstawie analizy tego terminu przedstawił relacje hermeneutyki biblijnej do całości interpretacji tradycji Kościoła. Następnie komunikaty wygłosili: ks. J. Łach: „«Te elpidi chairontes» (Rz 12,12)”, omawiając wskazania Apostoła Narodów skierowane do gminy chrześcijańskiej i ukazujące jej pełnię radości w niebie, jeśli zachowa wiarę w zmartwychwstałego Chrystusa. Siostra E. Jezierska OSU (Wrocław) mówiła nt.: „Nieustanna przemiana – zasada nowego życia (Rz 12, 1-3)”. Ukazała sylwetkę chrześcijanina odrodzonego do nowego życia przez śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa. W części popołudniowej ks. Z. Pawłowski (Włocławek) wygłosił referat: „Hermeneutyczna metoda opowiadania w egzegezie współczesnej”. Przedstawił w nim zakres i zasady stosowania metody opierającej się na odkrywaniu teologicznej koncepcji tekstu bez uciekania się do źródeł jego powstawania. Ksiądz R. Krawczyk mówił o Syrachu jako komentatorze Księgi Przysłów, na podstawie formalnych i merytorycznych podobieństw między tymi księgami. Ksiądz S. Bielecki (Kielce) przedstawił nowotestamentalne ujęcie terminu „kairos”, z uwzględnieniem jego zastosowań w tekstach pozabiblijnych.

Drugi dzień sympozjum rozpoczęto Mszą św. koncelebrowaną, pod przewodnictwem ks. bpa E. Samsela. Obradom w tym dniu przewodniczył ks. R. Rubinkie-

³⁴ Sprawozdanie i lista uczestników spotkania: ks. T. MATRAS, RBL 1-3(1991)70-71.

wicz SDB. Referat zatytułowany „Strukturalizm i semiotyka w badaniach nad Ewangelią” wygłosił ks. R. Bartnicki. Referent przedstawił etapy zastosowania metod strukturalno-semiotycznych w biblistyce, zasadnicze różnice między dotychczasowymi metodami historyczno-krytycznymi, a nowymi strukturalno-semiotycznymi. Omówił również prowadzone badania nad strukturą literacką Ewangelii, zaznaczając, że omawiane metody nie mogą zastąpić w biblistyce metod historyczno-krytycznych, ale mogą je doskonale uzupełniać. Z komunikatem: „Aspekty soteriologiczne przymierza synajskiego” wystąpił ks. B. Wodecki SVD (Pieniężno). Również tym razem dyskusję podejmowano po wysłuchaniu każdego referatu. Na koniec podano komunikaty wydawnicze, a także poinformowano o współpracy z Federacją Apostolstwa Biblijnego, o spotkaniu qumranologicznym w Mogilanach i jubileuszu Brytyjskiego Biblijnego Towarzystwa Zagranicznego. Spotkanie zamknął ks. L. Stachowiak³⁵

1992 - ŁOMŻA

XXX Kongres Biblistów Polskich odbył się w gmachu WSD w Łomży w dniach 16 – 17. 9. 1992 roku. Na 92 zaproszonych biblistów wzięło w nim udział 56. Tym razem sympozjum poświęcone było tylko jednemu tematowi – literaturze międzytestamentalnej. Inauguracyjnej Mszy św. przewodniczył i homilię wygłosił ks. bp ordynariusz J. Paetz. Obradom przewodniczył ks. L. Stachowiak – przewodniczący Sekcji Biblistów Polskich. Pierwszy referat wygłosił ks. R. Rubinkiewicz zatytułowany: „Midrasz jako zjawisko egzegetyczne”. Autor ukazał historię, znaczenie słowa „midrasz” oraz jego rozwój. Drugi referat dotyczył tematyki peszerów qumrańskich i midraszy starożytnego judaizmu. Wygłosił go ks. S. Mędała CM (ATK). Po dokonaniu przeglądu i ogólnej charakterystyki peszerów qumrańskich i midraszów rabinicznych omówił ich gatunki i formy literackie oraz przedstawił założenia hermeneutyczne i metody egzegetyczne stosowane w Qumran i w midraszach rabinicznych. Ksiądz W. Chrostowski (ATK) wygłosił referat pt.: „Literatura targumiczna a Septuaginta” Prelegent omówił recepcję i znaczenie Septuaginty od jej powstania aż po czasy Ojców Kościoła, postulując równocześnie przywrócenie należnego jej szczególnego miejsca w studium Starego Testamentu. Ksiądz A. Tronina w komunikacie pt.: „Ps 110, 4 w interpretacji międzytestamentalnej” przedstawił pięć różnych starożytnych wersji tego fragmentu oraz mówił o ich znaczeniu w polemice z chrystologią chrześcijańską. Ksiądz A. Ołów zajął się problemem: „Znaczenie formuły «qr'bsm jhwh» w Starym Testamencie i literaturze międzytestamentalnej”, wykazując jej kultyczny charakter. Ksiądz W. Rakocy CM z Krakowa w komunikacie pt. „Elementy argumentacji midraszowej w Rz 9, 6–24” dowodził wpływów egzegezy rabinistycznej na św. Pawła. Ksiądz J. Warzecha SAC wygłosił komunikat nt. funkcji formuły wysłania w Wj 3,1 – 4,17. Ostatni komunikat pt. „Żydowska krytyka chrześcijańskich dzieł podręcznych” przedstawił ks. S. Pisarek. W komunikacie chodziło o krytykowany przez naukowców żydowskich „Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament” R. Kittela oraz niektórych innych podręczników teologicznych. We wnioskach podkreślano zadowolenie z zajęcia się tematyką literatury międzytestamentalnej, nieczęsto do tej pory poruszaną wśród biblistów polskich³⁶.

³⁵ Sprawozdanie i lista uczestników spotkania: ks. T. MATRAS, RBL 2-6(1992)99-103.

³⁶ Sprawozdanie i lista uczestników spotkania: ks. S. HAŁAS SCJ i ks. H. SKOCZYŁAS CSMA, RBL 1(1993)32-35.

Gospodarzami tego spotkania byli księża palotyni, a odbywało się ono w dniach od 15 do 16 września 1993 r. w gmachu ich seminarium duchownego w Ożrowie Mazowieckim - Ołtarzewie. W sympozjum udział wzięło 66 biblistów. Tradycyjnie już spotkanie rozpoczęło uroczystą Mszą św. koncelebrowaną, której przewodniczył ks. bp W. Miziołek. Część roboczą sympozjum otworzył ks. L. Stachowiak. Na wstępie poinformował zebranych o śmierci ks. C. Jakubca (ATK i PWT - Warszawa), o. J. W. Rosłona OFMConv (ATK-Warszawa) oraz ks. S. Chłada (PAT - Kraków i Częstochowskie WSD). W pierwszym dniu obradom przewodniczył ks. J. Łach (rektor ATK) i ks. L. Stachowiak. Wygłoszono dwa referaty i cztery komunikaty. Ksiądz J. Chmiel w referacie pt.: „Od «Providentissimus Deus» do «Dei Verbum» - i co potem?” przypomniał dwie encykliki biblijne ogłoszone przed stu („Providentissimus Deus”) i pięćdziesięciu laty („Divino afflante Spiritu”). Na ich tle ukazał perspektywy dalszego rozwoju nauk biblijnych, a także propozycje i możliwości udziału w nim biblistów polskich. Ksiądz L. Stachowiak (Lublin - Łódź) przedstawił nowy dokument Papieskiej Komisji Biblijnej dotyczący metod interpretacji, który został przedstawiony Ojcu Świętemu w kwietniu tego roku; ks. M. Czajkowski (Warszawa) w komunikacie pod tytułem: „100 lat egzegezy w École Biblique w Jerozolimie” przypomniał znaczenie i dorobek jerozolimskiej szkoły biblijnej, obchodzącej w tym roku swój setny jubileusz. W części popołudniowej referentem był o. A. Jankowski OSB. W referacie pt.: „Transcendencja Chrystusowa według Apokalipsy Janowej” ukazał na podstawie fragmentów Apokalipsy, boską godność Chrystusa oraz starał się na nowo sformułować tezę o transcendencji i jej powiązań trynitarnych. Ksiądz N. Höslinger (Klosterneuburg - Austria) wygłosił komunikat: „Katolicki Apostolat Biblijny i jego zadania”. Opierając się na przemówieniu Jana Pawła II z dnia 23 IV 1993 r., ukazał główne zadania biblistów: wydobywanie sensu biblijnego i interpretowanie tekstu w celu przekazania go w duszpasterskiej posłudze - w apostołacie biblijnym. Referent mówił również o Federacji Ruchu Biblijnego w Europie.

Drugi dzień spotkań rozpoczęło Mszą św. koncelebrowaną, pod przewodnictwem ks. P. Skuchy - biskupa pomocniczego diecezji sosnowieckiej. Homilię wygłosił o. A. Jankowski OSB, w której przypomniał, że przekazywanie Słowa wymaga pozostawania w bliskości Jezusa Chrystusa. Obradom w tym dniu przewodniczył ks. J. Kudasiewicz. Wygłoszono dwa komunikaty. W pierwszym ks. G. Rafiński (Gdańsk) poruszał problem struktury 1 Kor 1-4 na przykładzie fragmentu 1 Kor 3,1-4, analizowanego metodą retoryczną. Ksiądz T. Jelonek mówił o rozwoju nauk przyrodniczych jako kontekście trudności biblijnych. Wskazywał na wpływ napięcia, jakie powstawało między osiągnięciami nauk przyrodniczych a rozumieniem Biblii.

Zapowiedziany referat ks. B. Ponizego: „Mądrość w życiu protoplastów ludzkości i Izraela w świetle Księgi Mądrości 10, 1-14” nie został wygłoszony z powodu nieobecności prelegenta. Po dyskusjach nad przedstawionymi w referatach tezami, na wniosek ks. S. Kura dyskutowano nad programem nauczania Pisma św. w seminariach duchownych, zwracając szczególną uwagę na konieczność całościowego przedstawienia Pisma św. oraz praktycznego z nim spotkania podczas studiów seminaryjnych. Wysunięto również propozycję utworzenia Katolickiego Towarzystwa Biblijnego w Polsce. W związku z tym wystosowano pismo do ks. bpa K. Romaniuka, przewodniczącego Podkomisji Episkopatu Polski ds. Biblijnych, z prośbą o poparcie inicjatywy na konferencji Episkopatu³⁷. Zebrani upoważnili prezesa sekcji do przygotowania projektu statutu towarzystwa.

³⁷ W wystosowanym piśmie czytamy m.in.: „Bibliści polscy zgromadzeni na swym 31. Zjeździe w Ołtarzewie wyrazili usilne pragnienie stworzenia Katolickiego Dzieła Biblijnego na wzór istniejącego już Katholisches Bibelwerk w Austrii i innych krajach. Dzieła takie powstały ostatnio na terenie Słowacji i Słowenii. W Polsce odczuwa się wielką potrzebę stworzenia czegoś podobnego, co już postulowała II Komisja Presynodalna”

Podczas tegorocznego spotkania odbyły się wybory do nowego zarządu sekcji na najbliższe pięć lat. Prezesem wybrano ks. R. Rubinkiewicz SDB, zastępcą ks. J. Warzechę SAC, a członkami zarządu: ks. J. Chmiela, s. E. J. Jezierską OSU (Wrocław) i ks. A. Kowalczyka (Gdańsk). Nowy prezes skierował serdeczne podziękowanie pod adresem ks. L. Stachowiaka za pięć lat kierowania sekcją. W pierwszym dniu obrad po referacie o. A. Jankowski OSB otrzymał księgę pamiątkową „Agnus et Sponsa”, przygotowaną przez biblistów z okazji złotego jubileuszu święceń kapłańskich i pracy naukowo-dydaktycznej. Sympozjum zamknął nowo wybrany prezes biblistów polskich³⁸.

1994 - CZĘSTOCHOWA

Miejscem kolejnego Sympozjum Biblistów Polskich było nowo wybudowane WSD w Częstochowie. Spotkanie odbywało się w dniach 15 - 16. 9. 1994 r. Poświęcono je tematyce qumranistycznej. Mszy św. inauguracyjnej przewodniczył prezes SBP ks. R. Rubinkiewicz i on też dokonał otwarcia obrad sympozjum. W pierwszym referacie dr Z. Kapera przedstawił osiągnięcia qumranistyki dokonane na przestrzeni 45 lat od odkryć nad Morzem Martwym. Po dyskusji ogłoszono dwa komunikaty: ks. G. Witaszek nt.: „Niektóre aspekty życia społecznego wspólnoty qumrańskiej”, oraz ks. M. Gołębiowski nt.: „Lektura żydowska i chrześcijańska pierwszych wierszy Księgi Rodzaju. Od Qumran do Nowego Testamentu”. Po przerwie obiadowej ks. S. Mędała przedstawił zebrany kluczowe problemy w aktualnych badaniach pism qumrańskich, a następnie ks. S. Haręzga podał komunikat o światowych inicjatywach apostołatu biblijnego na podstawie biuletynu Katolickiej Federacji Biblijnej „Dei Verbum”

Mszy św. w drugim dniu obrad koncelebrowanej w klasztorze jasnogórskim przewodniczył i homilię wygłosił ks. abp S. Nowak – ordynariusz częstochowski. Ksiądz J. Chmiel wygłosił referat pt.: „Niektóre aspekty dyskusji o stosunku chrześcijaństwa do Qumran”. Drugim prelegentem tego dnia był ks. W. Rakocy, który przedstawił komunikat nt.: „Analiza sztuki narracji i jej zastosowanie w interpretacji tekstu biblijnego na przykładzie Dziejów Apostolskich”. Szczecińscy bibliści: ks. P. Cieślak i ks. M. J. Wittlieb zaprosili wszystkich na następne spotkanie do Szczecina.

PODSUMOWANIE

Od 58 lat bibliści polscy spotykają się, aby podzielić się swoimi doświadczeniami, wynikami prowadzonych prac naukowych, aby się wspólnie modlić, rozmawiać o problemach, radościach i planach oraz koordynować wspólne przedsięwzięcia. Do tej pory odbyły się 32 spotkania ogólnopolskie: 6 razy ich gospodarzem był Lublin, 4 razy Kraków, 3 razy Warszawa i 2 razy Częstochowa, pozostałe 18 ośrodków po jednym razie.

Liczba uczestników była bardzo zróżnicowana: od 31 na pierwszym spotkaniu (co stanowiło jednak wtedy aż 62% wszystkich biblistów polskich) do 94 na spotkaniu w Krakowie w 1976 roku. Początkowo byli to wyłącznie księża profesorowie seminariów duchownych oraz instytutów teologicznych. Ostatnio coraz częściej i liczniej udział biorą siostry zakonne i teologowie świeccy. 10 spotkań trwało 3 dni, 20 spotkań trwało 2 dni i jedno spotkanie jednodniowe (1990). Za każdym razem zjazd rozpoczynano uroczystą Mszą św. celebrowaną najczęściej przez ordynariusza miejsca lub któregoś z przybyłych księży biskupów. Oficjalne rozpoczęcie poprzedzało niekiedy towarzyskie

³⁸ Sprawozdanie i lista uczestników spotkania: ks. T. MATRAS, RBL 2(1994)120-125.

spotkanie przybyłych księży. Po inauguracyjnej Mszy św. i przywitaniu uczestników przez gospodarzy spotkania oraz przewodniczącego Sekcji Biblijnej następowała część robocza. Tematyka spotkań była bardzo różnorodna. Tylko 10 razy sympozja miały jeden, ściśle określony temat:

- 1937 - Problematyka nowego polskiego przekładu Pisma św. z języków oryginalnych
- 1961 - Chrystocentryzm w Piśmie św.
- 1978 - Natchnienie biblijne
- 1979 - Słowo Boże w Kościele pierwotnym
- 1980 - Aspekty natchnienia biblijnego
- 1981 - Kyrios - Pneuma
- 1983 - w ramach tematu: Wkład chrześcijaństwa w kulturową spuściznę Polski
- 1986 - Hermeneutyka
- 1992 - Literatura międzytestamentalna
- 1994 - Qumranistyka.

Program pozostałych spotkań ustalany był na podstawie nadsyłanych zgłoszeń. Należy tu zaznaczyć, że wielu spośród uczestników proponowało usystematyzowanie tematyki.

Na każdym spotkaniu wiele czasu przeznaczono na dyskusje po wygłoszonych referatach. Początkowo dyskusja zamykała całe bloki wystąpień, później czas na nią rezerwowano po poszczególnych referatach. Była to zawsze bardzo ożywiona część obrad. Obok zajęć naukowych stałym punktem sympozjów było wspólne przeżywanie Mszy św. i nabożeństw, połączonych z konferencjami ascetycznymi. Niektóre sympozja starały się mieć również wydźwięk popularyzatorski. Księża profesorowie wygłaszali wykłady otwarte albo głosili konferencje w miejscowych kościołach.

Ważny był także towarzysko-turystyczny wymiar tych spotkań. Zawsze były one okazją do lepszego poznania się wykładowców Pisma św., stanowiły nie tylko miejsce oficjalnych wystąpień, ale również forum osobistych spotkań, dyskusji, wymiany doświadczeń. Wiele spotkań było również okazją do zwiedzenia ciekawych miejsc i zabytków.

Spotkania kończono omówieniem spraw organizacyjnych. Zgłaszano wnioski i propozycje na najbliższy rok pracy. Podawano informacje o następnym spotkaniu, informowano o planach i nowościach wydawniczych. Zamknięcia obrad dokonywał przewodniczący sekcji. Oczywiście nie każde spotkanie odbywało się według powyższego schematu. Gospodarze starali się na swój sposób wzbogacać poszczególne sympozja, nadawać im swoisty charakter, dzięki czemu na długo pozostawały w pamięci uczestników.

Na koniec należy wspomnieć jeszcze o księżach sekretarzach spotkań. Dzięki ich pracy większość wystąpień została zebrana i opublikowana³⁹. Wymienić tu należy przede wszystkim ks. T. Matrasa, który sporządzał sprawozdania aż z 13 spotkań, następnie ks. T. Jelonka (6 spotkań), ks. S. Grzybka (4 spotkania) i ks. J. Szlągę (3 spotkania).

ks. Piotr Briks

³⁹ Materiały ze Spotkań Biblistów Polskich publikowane są w specjalnych zeszytach RBL.

CHRONIK DER VERSAMMLUNGEN DER POLNISCHEN BIBLISCHEN THEOLOGEN

Die polnischen Exegeten treffen sich jedes Jahr, um über die Erfahrungen und Ergebnisse der wissenschaftlichen Arbeit zu sprechen und gemeinsam zu beten. Bis zum Jahr 1995 fanden 32 solcher Versammlungen statt. Die Zahl der Teilnehmer war unterschiedlich: 32 Personen während des ersten Treffens (62%) und 94 im Jahre 1976. Zuerst sind es nur die Geistlichen gewesen, die an den theologischen Fakultäten (Priesterseminaren) lehrten. Heute gibt es schon eine bedeutende Zahl der Laien und Ordensfrauen.

Die Debatten dauerten normalerweise von 2 bis 3 Tage (ausgenommen das Jahr 1990 – nur 1 Tag). Die Sitzungen begann man mit der Eucharistie unter der Leitung des Diözesanbischofs. Die Themen der Berichte waren sehr differenziert, selten monothematisch. Nach jedem Vortrag gab es immer die Möglichkeit zum Austausch der Meinungen.

Nebenbei dem strikten wissenschaftlichen Teil der Tagung, wurde auch die Zeit für gemeinsames Beten vorgesehen. Manche Professoren hielten in der freien Zeit Vorlesungen und Konferenzen für die Pfarrgemeinden am Ort. Die Organisatoren kümmerten sich immer um touristische Ausflüge, damit die Wissenschaftler sich auch auf diesem Wege besser kennenlernen konnten. Das war ein sehr wichtiger Faktor in der Pflege der individuellen Kontakte.

Jedes Treffen besaß einen besonderen Charakter. Dieser Artikel versucht dies kurz darzustellen. Die Texte der Berichte und Vorträge wurden meist in „Ruch Biblijno-Liturgiczny“ („Die Biblisch-liturgische Bewegung“) veröffentlicht.

rev. Marian Jan Wittlieb